

Opetusministerio

Undervisningsministeriet

Nuorten työpajatoiminnan vakinaistaminen

Nuorten työpajatyöryhmän esitys

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:37

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä.

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar.

Nuorten työpajatoiminnan vakinaistaminen

Nuorten työpajatyöryhmän esitys

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:37

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö

Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto

Meritullinkatu 10, Helsinki

PL 29, 00023 Valtioneuvosto

<http://www.minedu.fi/julkaisut/index.html>

Yliopistopaino, Helsinki 2003

ISBN 952-442-840-7 (nid.)

ISBN 952-442-841-5 (PDF)

ISSN 1458-8102

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:37

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
23.11.2004

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Puheenjohtaja: Olli Saarela,neuvotteleva virkamies, OPM Sihteeri: Jaana Hätälä, ylitarkastaja,OPM	Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä	
	Toimeksiantaja Opetusministeriö	
	Toimielimen asettamispvm 19.4.2000	Dnro 22/043/200

Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen)
Nuorten työpajatyöryhmän esitys: Nuorten työpajatoiminnan vakinaistaminen

Julkaisun osat
Muistio + liitteet

Tiivistelmä

Nuorten työpajatoimintaa on ollut Suomessa yli kolmekymmentä vuotta, jona aikana siinä on tapahtunut muutoksia niin yhteistyöverkostoissa kuin kohderyhmissä ja toiminnan sisällöissä. Suomen EU-jäsenyyden myötä käytettävissä olevat rakennerahastovarot sekä 1990-luvun lama vauhdittivat nuorten työpajatoiminnan kehittymistä nykyiseen muotoonsa. Nyt se on laaja-alaista yli sektori-rajoiden ulottuvaa toimintaa, joka parhaimmillaan kattaa myös sektoreiden väliin jäävät alueet. Työpajatoiminta hyödyntää kunkin sektorin, nuoriso-, opetus-, sosiaali- ja työhallinnon toimialojen erityisosaamista yhdistellen niitä uudella tavalla asiakkaan parhaaksi.

Nuorten työpajatoiminnan painopiste on siirtynyt työkokemusta antavasta toiminnasta valmentavaan toimintaan, jossa sosiaalinen vahvistaminen, arjenhallintataitojen tukeminen sekä koulutukseen ja työelämään ohjaaminen ja niissä tarvittavien valmiuksien tukeminen kuvaavat nykyistä toimintaa. Tätä muutosta kuvaa mm. se, että työpajaohjaajan nimike on muuttumassa työpajavalmentajaksi.

Nuorten työpajatoiminta on pitkään ollut projektivaroin tuettu. Pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelmassa työpajatoiminta esitetään vakinaistettavaksi. Tämä työ on myös osa hallituksen työllisyyspolitiikkaohjelmaa.

Nuorten työpajatyöryhmä on tehnyt vakinaistamishetimituksen, joka perustuu niihin hyviin käytäntöihin, joita vuosien kehittämistyössä on syntynyt. Vakinaistamalla yhtenäinen rahoitusmalli työpajatoiminnalle ohjataan sen tulevan kehityksen suuntaa. Työryhmä on päättänyt ehdottamaan rahoitusmallia, joka vahvistaa työpajatoiminnan palveluntuottaja-statusta. Rahoitusmallin etuja ovat mm. se, että se voidaan ottaa käyttöön välittömästi ja se turvaa moniammatillisen, yli sektorirajojen tehtävän työmuodon sekä mahdollistaa joustavan ja paikalliset olosuhteet ja tarpeet huomioon ottavan toiminnan. Sen lisäksi rahoitusmalli antaa mahdollisuuden valtioliseen ohjaukseen mm. nuorisotyön harkinnanvaraisen tuen kautta.

Koska työryhmä pitää tärkeänä, että työpajatoiminta säilyttää moniammatillisen työmuotonsa sekä toimii useita sektoreita yhdistävänä toimintana, niin muut ehdotukset tukevat näitä tavoitteita.

Avainsanat
nuorten työpajat, poikkihallinnollisuus, moniammatillisuus, hyvät käytännöt, rahoitusmalli

Muut tiedot

Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:37		ISSN 1458-8102	ISBN 952-442-840-7 (nid.) 952-442-841-5 (PDF)
Kokonaissivumäärä 36 + liitteet	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Yliopistopaino		Kustantaja Opetusministeriö	

Presentationsblad

Utgivare
Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum
23.11.2004

Författare (uppgifter om organet; organets namn, ordförande sekreterare) Ordförande: Olli Saarela, konsultativ tjänsteman, chef för ungdomsenheten, UVM Sekreterare: Jaana Hätälä, överinspektör, UVM		Typ av publication Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar	
		Uppdragsgivare Undervisningsministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet 19.4.2000	Dnr 22/043/2000
Publikation (även den finska titeln) Förslag av arbetsgruppen för ungdomsverkstäder: Permanentning av verkstadsverksamheten för unga			
Publikationens delar Promemoria + bilagor			
Sammandrag <p>Finland har haft verkstäder för unga i över 30 år. Under denna tid har det skett förändringar i verksamheten såväl i samarbetsnätverken som i målgrupperna och innehållet. Strukturfondsmedlen som ställdes till förfogande i och med Finlands medlemskap i EU, liksom även den ekonomiska nedgången på 1990-talet påskyndade utvecklingen av verkstadsverksamheten mot sin nuvarande form. Den är nu en bred sektorövergripande verksamhet, som i bästa fall också täcker de områden som faller emellan sektorerna. Verkstadsverksamheten utnyttjar specialkunnandet inom varje sektor, ungdoms-, undervisnings-, social- och arbetsförvaltningen, genom nya kompetenskombinationer för kundens bästa.</p> <p>Tonvikten i ungdomsverkstäderna har förskjutits från verksamhet som ger arbetserfarenhet till förberedande verksamhet, där åtgärder för att stärka de ungas sociala identitet, stöda förmågan att ha kontroll över vardagen och för att hjälpa de unga till utbildning och arbetsliv samt för att stöda de färdigheter som behövs i detta beskriver dagens verksamhet. Förskjutningen illustreras bl.a. av att handledarna allt mer börjar bli tränare.</p> <p>Verkstadsverksamheten har länge understötts med projektmedel. I statsminister Matti Vanhanens regeringsprogram föreslås att verkstadsverksamheten skall permanentas. Detta arbete upptas även i regeringens sysselsättningsprogram.</p> <p>Arbetsgruppen för ungdomsverkstäder lägger fram ett permanentningsförslag som baserar sig på sådan god praxis som utvecklingsarbetet under årens lopp har alstrat. Genom en permanent enhetlig finansieringsmodell för verkstadsverksamheten styrs den framtida utvecklingsriktningen. Arbetsgruppen har stannat för att föreslå en finansieringsmodell som stärker verkstadsverksamhetens status som serviceproducent. Modellens fördelar är bl.a. att den kan tas i bruk omedelbart och att den säkerställer en yrkesövergripande arbetsform över sektorgränserna samt gör det möjligt att bedriva en flexibel verksamhet som tar hänsyn till lokala förhållanden och behov. Finansieringsmodellen ger dessutom möjlighet till statlig styrning, bl.a. via det understöd för ungdomsarbete som är beroende av prövning.</p> <p>Eftersom arbetsgruppen ser det som viktigt att verkstadsverksamheten håller kvar sin yrkesövergripande arbetsform och fungerar så att den förenar flera sektorer, stöder också de övriga förslagen dessa mål.</p>			
Nyckelord verkstäder för unga, sektorövergripande förvaltning, yrkesövergripande verksamhetssyn, god praxis, finansieringsmodell			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2004:37		ISSN 1458-8102	ISBN 952-442-840-7 (htf.) 952-442-841-5 (PDF)
Sidoantal 36 + bilagor	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Universitetstrycket		Förlag Undervisningsministeriet	

Description

Publisher
Ministry of Education

Date of publication
23.11.2004

Authors (If a committee: name, chair, secretary) The Youth Workshop Committee Chair: Olli Saarela, Director, Ministry of Education Secretary: Jaana Härälä, Senior Adviser, Ministry of Education		Type of publication Reports of the Ministry of Education, Finland	
		Contracted by Ministry of Education	
		Committee appointed on 19.4.2000	Dno 22/043/2000
Name of publication The Youth Workshop Committee: Financing of Youth Workshops - Proposal for A Permanent Model			
Parts Report + appendices			
Abstract <p>There have been youth workshop activities in Finland for thirty years. During this time, the cooperation networks, target groups and the content of activities have changed. The Structural Funds available for the activities since Finland's accession to the EU and the economic recession in the early 1990s gave impetus for the development of the workshops to their present form. The workshops are now cross-sectoral activities, which at its best also cover the areas which fall between the administrative sectors. They make use of the special expertise of each sector - youth, education, social affairs and labour - combining them in a new way for the best of the client.</p> <p>The focus of the youth workshops has shifted from primarily providing work experience to preparing young people for education, work and life by strengthening their social and life management skills and supporting the development of skills needed in education and work. This change is reflected in the change of the job title of workshop instructors to workshop coaches.</p> <p>Youth workshops have long been supported with project funding. Prime Minister Matti Vanhanen's government proposes in its Programme that the activities be given a permanent status. This is also recorded in the government employment policy.</p> <p>The youth workshop committee puts forward its proposal for establishing youth workshops on a permanent basis, on strength of the good practices generated during the decades of development. The financing model would be geared to promote future development. The committee proposes a model that will strengthen the service provider status of the workshops. The benefit of this model is that it can be introduced immediately, it ensures the continuation of the multiprofessional, cross-sectoral form of work, and enables the workshops to take local conditions and needs flexibly into account. Further, the model also makes government steering possible, for instance through discretionary youth work grants.</p> <p>As the committee considers it important to preserve the multiprofessional and cross-sectoral form of work, the other proposals support these aims.</p>			
Key words youth workshop, the good practices, cross-sectoral activities, financing			
Other information			
Name and number of series Reports of the Ministry of Education 2004:37		ISSN 1458-8102	ISBN 952-442-840-7 (pbk.) 952-442-841-5 (PDF)
Number of pages 36 + appendices	Language Finnish	Price	Degree of confidentiality public
Distributed by Helsinki University Press		Published by Ministry of Education	

Sisältö

I Johdanto	7
2 Katsaus nuorten työpajatoiminnan historiaan	8
2.1 Suomessa nuorten työpajatoimintaa on ollut noin 30 vuotta	8
2.2 Muutoksia työpajatoiminnan työ- ja yksilöohjauksen tarpeissa viimeisen kymmenen vuoden aikana	10
2.3 Kansainvälistä vertailua	11
3 Nuorten työpajatoiminta nyt	12
3.1 Työpajatoiminta osana sosiaalista työllistämistä	12
3.2 Työpajatoiminta yhdistää neljää toimialaa	13
3.3 Alueelliset piirteet vaikuttavat työpajatoiminnan sisältöihin	14
3.4 Nuorten työpajojen pajalaisten ikäjakauma on muuttumassa	16
3.5 Numeerisia tietoja työpajatoiminnasta	17
4 Työpajatoiminnan eri muodot ja toimialat	19
4.1 Työpajojen osatoiminnot	19
4.2 Nuorten työpajoissa toteutetaan monipuolisia palveluita asiakaslähtöisesti	21
4.3 Työpajoilla tehdään käden taitoja vaativia töitä	22
5 Vakinaistamisen sisällölliset haasteet ja monimuotoisuus	23
5.1 Työpajatoiminnassa kehitelty käytäntö rahoitusmallin pohjana	23
5.2 Työpajatoiminta osana julkisia palveluja	23
5.3 Nuorten työpajatoiminnan poikkihallinnollisuus	24
5.4 Projektista vakinaiseksi toiminnaksi	24
5.5 Integroidun työpajatoiminnan asiakkaat	25
5.6 Työpajavalmentajien työsuhteet vakinaistamisessa	26
6 Valtion rooli vakinaistamisessa	27
7 Nuorten työpajatoiminnan rahoitusmalli	29
7.1 Työpajarahoitusta hallinnonaloilla	29
7.2 Yksittäisen työpajan rahoitus- ja kustannusrakenne	30
7.3 Vakinaisen rahoitusmallin tarve ja elementit	31
7.4 Rahoitusmalli työpajatoiminnan näkökulmasta	32
7.5 Paljonko rahaa tarvitaan nykyisen toimintavolyymien säilyttämiseksi?	32
8 Nuorten työpajatyöryhmän ehdotukset:	34
Lähdeluettelo	36
Liitteet	37

I Johdanto

Pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelmassa on asetettu selkeät tavoitteet työpajatoiminnan vakinaistamiselle. Koulutus- ja tiedepolitiikan osalta mainitaan, että "Nuorten työpajat vakinaistetaan ja työkoulutoimintaa kehitetään". Työllisyysohjelman mukaan poikkihallinnollista yhteistyötä kehitetään työllisyyden edistämiseksi ja siinä mainitaan, että "alle 25-vuotiaille työttömille järjestetään koulutus-, työharjoittelu- tai työpajapaikka 3 kuukauden työttömyyden jälkeen". Samoin todetaan myös, että "Nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työpajatoiminta vakinaistetaan siten, että ne edistävät heidän työllistymistään". Hallitusohjelmassa korostetaan myös yksilön sosiaalista vahvistamista edistävän toiminnan kehittämistä.

Opetusministeriön 19.4.2000 asettama poikkihallinnollinen nuorten työpajatyöryhmä on yhteensovittanut eri hallinnonalojen käytäntöjä nuorten työpajatoiminnan edistämiseksi. Pääministeri Vanhasen hallitusohjelman valmistuttua työryhmän tehtävänä on ollut tehdä ehdotus työpajatoiminnan vakinaistamisesta. Työryhmässä ovat edustettuina opetusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö sekä työministeriö. Lisäksi työryhmässä ovat mukana Kuntaliitto, Raha-automaattiyhdistys, Opetushallitus sekä lääninhallituksen nuorisotoimen edustus. Työryhmän tehtävä on edistää ja kehittää työpajatoimintaa. Työryhmän puheenjohtajana on neuvotteleva virkamies, nuorisoyksikön päällikkö Olli Saarela ja jäsenenä ylitarkastaja Päivi Haavisto-Vuori työministeriöstä, nuorisotoimentarkastaja Tuula Lehmusvuori Oulun lääninhallituksesta, tarkastaja Mirja Nyroos-Seppäsen tilalle tuli vuoden 2004 alusta avustusvalmistelijana Ilkka Repo Raha-automaattiyhdistyksestä, opetusneuvos Juhani Pirttiniemi opetushallituksesta, opetusneuvos Tarja Riihimäki opetusministeriöstä, erityisasiantuntija Kari Sjöholm Suomen Kuntaliitosta ja apulaisosastopäällikkö Reijo Väärälä sosiaali- ja terveysministeriöstä, sihteerinä on ylitarkastaja Jaana Hätälä opetusministeriöstä.

2 Katsaus nuorten työpajatoiminnan historiaan

2.1 Suomessa nuorten työpajatoimintaa on ollut noin 30 vuotta

Suomessa nuorten työpajatoimintaa on ollut tässä maassa noin kolme vuosikymmentä. Ensimmäiset työpajat sijaitsivat Helsingissä, Kuhmossa, Sotkamossa, Suomussalmella ja Vantaalla. 1980-luvulla perustetuissa nuorten työpajoissa etsittiin uusia toimintamalleja ehkäistä nuorten työelämästä ja koulutuksesta syrjäytymistä. Työpajoilla yhdistettiin nuorisotyön ja työhallinnon tavoitteita ja menetelmiä uudella tavalla ja tarjottiin nuorille mahdollisuus työhön ja työkokemukseen.

1990-luku muutti nuorten työpajatoimintaa monella tavalla. Nuorten työttömien määrä oli lähes 100 000. Nuorisotyöttömyyden vähentämisen tavoitteena oli saada puolet nuorista koulutukseen ja puolet työhön. Vuosina 1993-1994 nk. nuorisokansliapäällikkötyöryhmä, jossa olivat kansliapäälliköt opetus-, työ- sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöstä, teki ehdotuksen nuorten työpajatoiminnan sisällöllisestä kehittämisestä ja laajentamisesta koko maahan. Kansliapäällikkötyöryhmän ehdotuksen mukaisesti vuoden 1994 lisäbudjetissa osoitettiin nuorten työpajatoiminnalle lisää valtionapua. Kansliapäällikkötyöryhmän muistiossa todetaan:

"Nuorten työpajojen kohderyhmän muodostavat koulun ja työelämän välillä liikkuvat nuoret, joilla on eri syistä ollut vaikeuksia saada ensimmäistä työ- tai harjoittelupaikkaa. Taustalla on usein koulunkäyntiongelmia tai ikävaiheesta johtuvia vaikeuksia hahmottaa omia tulevaisuudensuunnitelmiaan. [...] Työryhmä pitää työpajatoiminnan kehittämistä tärkeänä. Työpajojen avulla voidaan tarjota mielekästä ja kehittävää toimintaa työttömille nuorille ja ehkäistä nuorten syrjäytymistä. Työpajatoiminnalla on myös tärkeä ammatinvalinnallinen merkitys."

Vuodelta 1994 olevan kansliapäällikköjen lausuman ydin nuorten työpajatoiminnan tarpeesta ja merkityksestä on edelleen ajankohtainen.

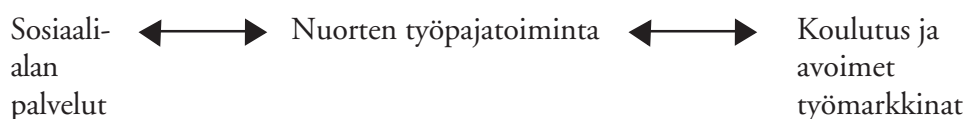
Nuorten työpajatoiminnan laajetessa koko maan kattavaksi toiminnan sisällöt alkoivat muuttua ja sosiaalitoimi tuli kolmantena toimialana mukaan. 1990-luvun alussa toiminnas-

sa painottui työkokemuksen antaminen sekä työelämään tutustuttaminen, mutta nuorten pajalaisten joukossa oli myös tarvetta laajempaan henkilökohtaiseen tukeen. Tämä tarve osaltaan linjasi vuonna 1995 alkaneen Euroopan unionin sosiaalirahasto-ohjelman suomalaista työpajatoimintaa: nuorille laadittiin henkilökohtaiset räätälöidyt suunnitelmat ja polut koulutukseen tai työelämään. Samalla lisäntyi tarve kehittää muita henkilökohtaiseen ohjaukseen sopivia menetelmiä yhdistellen kunkin työpajatoiminnassa mukana olevan toimialan vahvuuksia toisiaan tukeviksi. 1990-luvun lopulla toiminnan painopiste alkoi siirtyä hätäaputyöllistämisestä laajennettuun asiakkaan tukemiseen. Koko 1990-luvun työpajatoiminta oli yksi merkittävimmistä nuoriin kohdistetuista työllisyyttä edistävästä toimenpiteistä ja vuosina 1995-1999 työpajatoimintaan osallistui 40 000 nuorta, joista 65-70%:a sijoittui pajajakson jälkeen koulutukseen tai työhön.

Opetustoimi oli yksittäisissä paikallisissa hankkeissa ollut työpajatoiminnassa mukana jo 1990-luvun alkupuolelta. Esimerkiksi Lahden ammattioppilaitos toteutti työpainotteista opetusta ensimmäisten joukossa ja tehosti mm. opiskelijoiden ohjausta työmarkkinoille. Toimintaan osallistuivat ne opiskelijat, joilla oli vaikeuksia teoriaopinnoissa tai jotka tarvitsivat tukea arjen hallinnassa, jotta keskittyminen opiskeluun olisi mahdollista. Suomen ensimmäisen rakennerahastokauden aikana toiminta laajeni Innopaja-hankkeen myötä eri puolille maata. Useilla paikkakunnilla, joissa työpajoilla oli ollut yhteistyötä seutukunnan oppilaitoksiin, Innopaja-hanke syvensi alkanutta yhteistyötä, mutta varsinainen opetustoimen ja työpajatoiminnan yhteistoiminnan synty sijoittuu 1990-luvun lopulle ja uuden vuosituhannen alkuun. Tämä yhteistyö etsii vielä monilla alueilla muotoaan.

Vuoden 2000 jälkeen työpajatoiminnan kehittämisessä on siirrytty toiminnan vaikuttavuuden seurantaan sekä toimivien käytäntöjen mallintamiseen ja levitykseen. Työpajatoiminnan asiakkaisiksi tulivat myös koulupudokkaat ja pitkäaikaistyöttömät; viimeksi mainittu etenkin pienillä paikkakunnilla. Työpajatoiminnan alussa ollut asiakasryhmä on vähentynyt ja toiminnan piiriin ohjautuvat mm. ne nuoret, joilla on erilaisia vaikeuksia kouluttautua tai työllistyä ja puutteita valmiuksissa suunnitella tulevaisuuttaan. Aikuisten asiakkaiden ongelmina painottuvat mm. pitkäaikaisen työttömyyden mahdollisesti alentama työkyky sekä vanhentunut ammattitaito. Asiakkaiden tarpeiden muutoksien myötä työpajavalmentajien ammatillisen osaamisen haasteet ovat kasvan samalla kun työpajojen tulee määritellä oma osaaminen ja palvelutarjonta suhteessa muihin sen toimintaympäristössä oleviin palvelu tarjoaviin tahoihin.

Nuorten työpajatoiminta sijoittuu nuorten elämänvaiheen kannalta tärkeään saumakohtaan. Nuorten työkasvatus kotona on muuttunut ja osa vastuusta on siirtynyt koululle ja muille instituutioille. Koulun merkitys kasvatusinstituutiona on muuttunut ja suhteellistunut. Nyt on olemassa enemmän kilpailevia kasvattajia. Työmarkkinat ovat muuttuneet ja nuorten pääsy työhön on usein pitkittynyt. Näistä muutoksista johtuen myös nuorten integroituminen yhteiskuntaan, työhön ja instituutioihin on muuttunut. Työpajatoiminta muodostaa tällöin joustavan mahdollisuuden korvata niitä sosiaalistamisen ja integroinnin puutteita mitä kodin, koulun ja työmarkkinoden muutokset aiheuttavat. Näin ollen työpajatoiminta sijoittuu monien yhteiskunnallisten toimintojen ja palvelujen välimaastoon ja kutsuu ja edellyttää mukaansa monisektorista ja moniammatillista osaamista.

Nuorten työpajatoiminnassa on kaksi päätehtävää, joista perinteisempi on koulutukseen ja työhön ohjaaminen ja uudempaa toimintaa on yksilöllinen tuki, sosiaalinen vahvistaminen

ja arjenhallintataitojen kartuttaminen, jotta mahdollinen syrjäytymiskierre voidaan ehkäistä tai pysäyttää aikaisessa vaiheessa. Näiden kahden päätehtävän suhde toisiinsa määrittelee työpajatoiminnan paikan osana julkisen sektorin palvelujärjestelmää. Työpajatoiminnassa toteutetaan ennaltaehkäisevän ja varhaisen puuttumisen periaatetta sekä olemassa olevien valmiuksien edelleen kehittämisen tavoitetta.

Nuorten työpajat tarjoavat nuorille palveluja ja tukea peruskoulusta toisen asteen koulutukseen siirtymiseen sekä koulutuksesta työelämään siirtymiseen silloin kun nuori niitä tarvitsee. Työpajalla pajalainen voi selkiyttää tulevaisuuden suunnitelmiaan ja laatia polun tavoitteen toteuttamiseksi. Työpaja tukee myös nuoren valmiuksia toteuttaa laadittua suunnitelmaa joko koulutukseen tai työhön sekä itsenäiseen toimintaan. Aikuisille pajalaisille tarjotaan samoja palveluja: esim. ohjataan uudelleen koulutukseen, tuetaan pääsyssä työhön sekä ratkotaan arjenhallinnan pulmia.

2.2 Muutoksia työpajatoiminnan työ- ja yksilöohjauksen tarpeissa viimeisen kymmenen vuoden aikana

Työpaja-asiakkaiden koulutustaustaan ja -tasoon sekä henkilökohtaisen tuen tarpeeseen vaikuttaa avointen työmarkkinoiden tilanne käänteisesti. Kun nuorisotyöttömyys vuosina 1993-1994 oli korkeimmillaan, niin työpajojen nuoret tarvitsivat ensisijaisesti työkokemusta ja työelämään tutustumista. Näillä nuorilla oli pääsääntöisesti ammattitutkinto, joten koulutukseen ohjaus ei pajatyössä painottunut. Nuorten työllisyyden parantuessa muutos heijastui työpaja-asiakkaiden tarpeisiin ja henkilökohtaisen tuen määrässä tulevaisuuden suunnitelmia pohdittaessa. Nuorten koulutustaustan monimuotoisuus lisääntyi siten, että mukaan tulivat ammatillisen koulutuksen keskeyttäneet ja peruskoulun suorittaneet, mutta enemmistönä olivat edelleen pitkään ammatillisen koulutuksen suorittaneet. Yhteistä näille nuorille oli koulutustaustasta riippumatta, että työllistyminen oli vaikeaa, koska he tarvitsivat enenevässä määrin tukea myös arjenhallintataidoissa. Tämän kohderyhmän tarpeista alkoivat nopeasti kehittyä menetelmät henkilökohtaiseen yksilöohjaukseen työohjauksen rinnalle.

Vielä 1990-luvun alussa ja puolivälissä työpajatoiminnan vaikuttavuustutkimukset kertoivat suurista onnistumisista, kun mittareina olivat koulutukseen tai työhön sijoittuminen. Jopa 90 % työpajanuorista sijoittui työpajajakson jälkeen. Vuosien 1997-1999 aikana yksilöohjauksen tarve oli kasvanut huomattavasti, joten nuorten sijoittumistulokset työpajan jälkeen laskivat, mutta edelleen sijoittumistulokset olivat hyvät ja ylittivät 60 %. Työmarkkinoiden elpyminen näkyi siten, että työkokemusta vailla olevia nuoria tuli työpajoille vähän ja myös ne nuoret, jotka vähäisen henkilökohtaisen tuen myötä "pääsivät arkeen kiinni", työllistyivät tai löysivät koulutuspaikan pian työpajan jälkeen.

Vuoden 2000 jälkeen työpajoille on ohjautunut sosiaalitoimesta ja työvoimatoimistosta niitä nuoria, jotka tarvitsevat kokonaisvaltaista arjen uudelleen järjestelyä, jotta tulevaisuutta voidaan alkaa hahmotella. Pajanuorista kolmanneksella on peruskoulu suoritettu, mutta jatko-opintovalmiuksissa on parannettavaa. Myös ne nuoret, joilla peruskoulu on jäänyt kesken, ovat löytäneet työpajatoiminnan. Uusin ryhmä nuorissa ovat ylioppilaat, jotka etsivät itselleen sopivaa ammatillista koulutusta. Nuorten työpajoilla on edelleen myös nuoria, joilla on ammatillinen koulutus, mutta joiden työkykyä tulee parantaa työllistymisen mahdollistamiseksi.

Onnistuneita nuorten työpajatoiminnan menetelmiä sovelletaan paikkakunnasta ja työpajatoiminnan ylläpitäjästä riippuen myös muihin työttömien ikäryhmiin ja keskeyttämisuhan alaisiin koululaisiin ja opiskelijoihin. Nuorten työpajojen kohderyhmä on laajentunut koske-

maan eri-ikäisiä ihmisiä, jotka tarvitsevat henkilökohtaista ohjausta ja tukea koulutukseen tai työhön pääsyä varten. Työpajatoimintaan osallistuvien ikäjakauma on muuttunut alkutilanteesta siten, että suurin asiakasryhmä on edelleen 17-28 -vuotiaita, mutta nuorimmat pajalaiset ovat 13-vuotiaita ja vanhimmat noin 60-vuotiaita. Asiakkaiden ikäjakauman laajetessa työpajatoiminnan tulee monipuolistaa asiakaspalvelumallejaan, jotta erilaisissa elämänvaiheissa olevien asiakkaiden tarpeet voidaan ottaa paremmin huomioon ja palvelut kohdentaa oikein.

2.3 Kansainvälistä vertailua

Tanskassa säädettiin vuonna 1991 laki nk. tuotantokouluista, joilla on sama kohderyhmä kuin Suomen nuorten työpajoilla. Työpajatoimijat ja viranomaiset vierailivat Tanskassa ja muualla Euroopassa 1990-luvun lopulla etsimässä yhteistyömuotoja ja esimerkkejä asioista ja menetelmistä, joita voisi soveltaa suomalaiseen työpajatoimintaan. Myös työpajoja koskevan Tanskan mallin mukaisen lain tarpeellisuudesta keskusteltiin.

Yhteistyöstä tanskalaisten kanssa hyödyttiin huomattavasti. Työpajatoiminta pystyi soveltamaan tuotantokoulun työpainotteisia oppimismenetelmiä mm. koulujen ja oppilaitosten kanssa tehtävässä yhteistyössä sekä välttämään suurimmat toiminnan järjestämisen ja kehittämisen karikot erityisesti toiminnan laajetessa ympäri maan. Tanskan tuotantokoulujen kokemukset edistivät suomalaisen työpajan suuntautumista nk. oikean työn tekemiseen työpajoilla, mikä edesauttoi työpajan paikallisen yritys yhteistyön syntymisessä sekä lähensi avoimia työmarkkinoita ja työpajatoimintaa.

Myös Saksasta ja Hollannista on saatu vaikutteita työttömien nuorten aktivoimisesta sekä syrjäytymisen ehkäisyn haasteista osana nuorten elinoloja. Erityisesti voisi mainita maahanmuuttajanuorten työpajatoimintaa on kehitetty suomalaiseen malliin sopivaksi.

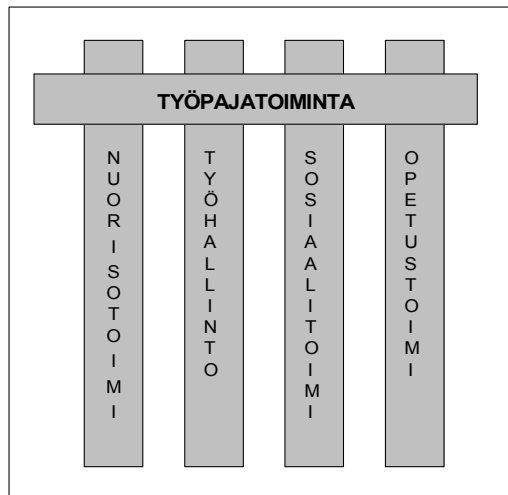
Suomessa kehitetty nuorten työpajatoiminnan malli on herättänyt kiinnostusta Euroopan unionin alueella ja Venäjällä.

3 Nuorten työpajatoiminta nyt

3.1 Työpajatoiminta osana sosiaalista työllistämistä

Sosiaalinen työllistäminen on tullut tunnetuksi sosiaalisia yrityksiä koskevan lainsäädännön myötä. Tässä raportissa sosiaalisella työllistämisellä tarkoitetaan toimintaa, joka edistää ja tukee kokonaisvaltaisesti ihmistä pääsyssä työelämään. Nuorten työpajatoiminnassa tämä määritelmä sisältää myös ohjauksen koulutukseen, joka edistää työllistämismahdollisuuksia tulevaisuudessa. Työpajatoiminta vastaa niihin nivel- tai siirtymävaiheiden pulmakohtiin, joita esiintyy siirryttäessä peruskoulusta toiselle asteelle tai siirryttäessä työttömyydestä työhön sekä muihin yksilön elämäntilanteesta johtuviin yksilöllisiin tuen tarpeisiin, jotka on tunnistettu työpajatoimintaan ohjattaessa tai tunnistetaan työpajajakson aikana. Työpajatoiminnan tavoitteena on tukea asiakasta aktiivisuuteen ja tulevaisuusorientoituneeseen toimintaan sekä edistää hänen toimintakykyään koulutukseen ja työelämään pääsemiseksi ja työllistymiseksi. Näissä haasteissa onnistuessaan työpajatoiminta toteuttaa omaa osaansa sosiaalisen työllistämisen ja erityispalvelujen tuottajien verkostossa.

3.2 Työpajatoiminta yhdistää neljää toimialaa

Kuva 1. Työpajatoiminta yhdistää neljää toimialaa ja rakentaa siltoja toimialojen välille

Työpajatoiminta on moniammatillista ja rakentaa siltaa valtion ja kunnan eri toimialojen väliin jääville alueille. Se yhdistää paikallistasolla työvoimatoimiston osaamista kunnan eri toimialojen osaamiseen. Näin on kehitetty laaja-alainen ja moniammatillinen tieto-taito työpajalaisten tarpeisiin. Parhaimmillaan malli luo joustavuutta hallinnonalojen asiakastyön käytäntöihin, koska työpajoilla kaikkien toimialojen osaaminen on hyödynnettävissä kunkin asiakkaan yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Nuorisotoimi on tuonut tieto-taitoa nuorten parissa toimimisesta sekä nuorten elinolojen haasteista yhteiskunnassa. Erityisnuorisotyö on löytänyt työpajoissa uuden foorumin toimia niin yksilö- kuin yhteisöllisessä nuorisotyössä. Erään työpajalla työskentelevän nuorisotyöntekijän mukaan työpajatoiminta on kehittänyt erityisesti sosiaalisen nuorisotyön osaamista. Nuorisotoimi edistää työpajatoiminnassa yhteisöllisten menetelmien soveltamista sekä vertaistuen ja -kasvun menetelmää.

Työhallinto on tuonut erilaiset työllistämisen ja muut aktivoinnin menetelmät työpajatoiminnan ulottuville sekä auttanut suhteiden luomisessa työmarkkinoille. Työhallinto on myös purkanut joitakin säädöksellisiä esteitä työpajatoiminnan edistämiseksi. Työpajatoiminta on mahdollistanut olemassa olevien menetelmien edelleen kehittämisen tietyn kohderyhmän erityispiirteisiin paremmin sopiviksi.

Sosiaalitoimen osaaminen on laaja-alastaan työpajanuoren kokonaisvaltaista arjenhallintataitojen tukemista, jotta nuoren oppimis- tai työkykyä edistäviin toimiin on voitu ryhtyä. Sosiaalitoimi on tuonut yksilöohjauksen menetelmiä työpajatoimintaan samalla kun toimialan osaaminen mm. päihde- ja huumetyössä on monipuolistanut työpajan palvelumuotoja.

Opetustoimi on voinut käyttää työpajoja pajakoulutoiminnan kehittämiseen sekä ammatillisessa koulutuksessa että erityis- ja lisäopetuksessa. Samalla on löydetty uusia ratkaisuja koulutuksen keskeyttämisen vähentämiseen ja koulutukseen ohjaamiseen sekä oppimisvaikeuksien tunnistamiseen ja kohtaamiseen.

Työpajatoiminta on antanut kaikille neljälle toimialalle uusia välineitä yli sektorirajojen ja sektoreiden väliin jäävällä alueella tehtävään työhön. Yksi tärkeimmistä työpajatoiminnan välineistä on aika. Puolen vuoden mittainen monipuolinen työpajakakso antaa asiakkaalle ja työpajavalmentajille aikaa perehtyä asiakkaan tarpeisiin syvemmin.

Työpajatoiminnan onnistuminen nykyisten, haastavien asiakkaiden kanssa perustuu mahdollisuuteen antaa aikaa, tilaa ja tukea yksilön sosiaaliselle kasvulle ja pitkäjänteiselle tukemi-

selle. Työn onnistuminen edellyttää nyt ja tulevaisuudessa, että kaikki tällä hetkellä mukana olevat neljä toimialaa kehittävät yhteistyötään tasavertaisina ja pitävät ovet avoinna uusille yhteistyökumppaneille.

3.3 Alueelliset piirteet vaikuttavat työpajatoiminnan sisältöihin

Nuorten työpajan sijainti määrittelee sen, mitkä asiat muodostuvat työpajatoiminnan painopistealueiksi. Koska työpajoja on maan eri osissa, niin myös niiden sijaintialueiden erityispiirteet näkyvät niiden toiminnassa.

Lapin ja Suomen itäisten alueiden työpajoissa haasteina ovat työkokemuksen ja työn saanti. Maan länsi- ja eteläosissa korostuu yksilöohjauksen tarve sekä asiakkaan arjenhallinnan taitojen tukeminen. Mutta yksittäisiä työpajoja tarkastaessa voidaan huomata, että niissä esiintyy samoja asiakastarpeita maan kaikissa osissa. Esimerkiksi pohjoisen ja itäisen alueiden työpajoissa on vaikeasti työllistyviä ja tulevaisuuden suuntaa hakevia nuoria kuten muillakin alueilla. Tähän osaltaan vaikuttaa se, että niiltä alueilta, joilla nuorten työttömyys on suhteellisen korkea, muuttavat pois ne nuoret, joilla on valmiudet opiskeluun ja työhön. Tällöin muuttotappio-alueelle jäävät työpajatoiminnan asiakkaaksi ne oppivelvollisuuden suorittaneet nuoret, jotka tarvitsevat erityistä tukea oppimis- ja työkyvyn parantamiseksi. Muuttovoitto-alueilla taas ne nuoret, joilta puuttuu ammatillinen koulutus tai koulumenestys on ollut heikko, eivät työllisty joko ammattitaidon puutteen tai alentuneen työ- tai yleisen toimintakyvyn vuoksi.

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry:n (TPY) tekemässä raportissa *Kuoleman suudelma 1990-luvun työpajatoiminnalle?* alueellisia eroja kuvataan seuraavasti:

"Voimakkaasti yleistäen voidaan sanoa Etelä- ja Länsi-Suomessa korostuvan laaja-alainen syrjäytymisen ehkäiseminen ja pajatoiminnan voidaan täten katsoa palvelevan konaisvaltaisesti yhteiskunta- ja sosiaalipoliittisia tarpeita. Vastaavasti Itä- ja Pohjois-Suomessa työpajatoiminta palvelee yhä ensisijaisesti työvoimapoliittisia tarpeita." (Lähde: PAKE, s. 20.)

Toiminta painottuu eri alueilla sijaitsevilla työpajoilla eri tavoin, mutta yhteistä on se, että kaikilla työpajoilla asiakasjoukko on heterogeeninen. Voidaankin sanoa, että kun alueen erityispiirteet otetaan työpajatoiminnassa riittävästi huomioon, niin se vahvistaa ja monipuolistaa paikallista, julkisen sektorin palvelujärjestelmää entisestään. Näin tapahtuu, jos alueen työpajoilla on itsellään tieto toimintakyvystään ja toiminnan kehittymisen vaiheesta, jossa se tällä hetkellä on. Toimivalla pajalla tulee olla toiminnan tulevaisuutta selkeästi määrittävä ja ohjaava ohjaus- tai johtoryhmä. Seuraava kuva kertoo työpajojen toiminnantason vuonna 2001 alueellisesti. Taulukko on Valtakunnallisen Työpajayhdistyksen raportista ja se on laadittu yhteistyössä lääninhallituksien ja Suomalaisen työpajatoiminnan kehittämishanke (PAKE) -projektin kanssa.

Pajojen toimintakyvykkyyssarvion yhteenveto lääneittäin ja maakunnittain (2001).

ETELÄ-SUOMENLÄÄNI	Perustyöpaja-toiminta	Kehityskykyinen organisaatio	Levityskykyinen organisaatio	YHTEENSÄ
Uusimaa	2	7	8	
Itä-Uusimaa	-	2	-	2
Kanta-Häme	1	2	-	3
Päijät-Häme	3	9	1	13
Kymenlaakso	-	13	-	12
Etelä-karjala	-	3	1	4
YHTEENSÄ	6 (12%)	36 (69%)	10 (19%)	52 (100%)

LÄNSI-SUOMEN LÄÄNI	Perustyöpaja-toiminta	Kehityskykyinen organisaatio	Levityskykyinen organisaatio	YHTEENSÄ
Satakunta	9	1	-	10
Varsinais-Suomi	5	4	2	11
Pirkanmaa	12	1	3	16
Keski-Suomi	13	8	1	22
Etelä-Pohjanmaa	2	10	-	12
Pohjanmaa	2	3	-	5
Keski-Pohjanmaa	2	5	-	7
YHTEENSÄ	45 (54%)	32 (39%)	6 (7%)	83 (100%)

ITÄ-SUOMEN LÄÄNI	Perustyöpaja-toiminta	Kehityskykyinen organisaatio	Levityskykyinen organisaatio	YHTEENSÄ
Pohjois-Karjala	4	5	1	10
Etelä-Savo	9	4	-	13
Pohjois-Savo	10	3	1	14
YHTEENSÄ	23 (62%)	12 (32%)	2 (6%)	37 (100%)

OULUN LÄÄNI	Perustyöpaja-toiminta	Kehityskykyinen organisaatio	Levityskykyinen organisaatio	YHTEENSÄ
Pohjois-Pohjanmaa	11	8	2	21
Kainuu	3	2	2	7
YHTEENSÄ	14 (50%)	10 (36%)	4 (14%)	28 (100%)

LAPIN LÄÄNI	Perustyöpaja-toiminta	Kehityskykyinen organisaatio	Levityskykyinen organisaatio	YHTEENSÄ
YHTEENSÄ	10 (55%)	7 (39%)	1 (6%)	18 (100%)

KOKO MAA	Perustyöpaja-toiminta	Kehityskykyinen organisaatio	Levityskykyinen organisaatio	YHTEENSÄ
YHTEENSÄ	98 kpl (45 %)	97 kpl (44 %)	23 kpl (11 %)	218 työpajaa

(Lähde: PAKE s. 22)

Raportissa todetaan (s. 21), että merkittävimmät ongelmat työpajojen toimintakyvyn kehittämässä ovat toiminnan liian suuri ohjautuvuus ulkoa päin. Tällä tarkoitetaan sitä, että työpajat eivät itse määrittele esimerkiksi asiakaspalvelujaan, vaan palveluja kehitetään siihen tarpeeseen, joka ilmenee kunkin asiakkaan jo ollessa työpajalla. "Asiakkaita lähettävät tahot määrittävät [...] työpajatoiminnan sisällön". Osittain tähän tapaan toimia on jouduttu projektirahoituksen ja siinä määriteltyjen tuettavien toimintojen vuoksi sekä siksi, että projekteissa nimenomaan kehiteltiin uusia hyviä käytäntöjä eli menetelmiä tietyille asiakasryhmälle.

Nuorten työpajamenetelmä sinällään ei ole siirrettävissä mihinkään olemassa olevaan sektori- tai hallinto-organisaatioon poikkeihallinnollisuutensa vuoksi. Jotta työpajatoiminnan vakinaistaminen onnistuu osaksi pysyvää julkisen sektorin palvelua, niin sillä tulee olla sen toimintaa strategisesti johtava moniammatillinen ryhmä, jossa ovat edustettuina kaikki ne keskeiset tahot, jotka toiminnan sisältöön ja ohjautuvuuteen vaikuttavat.

Vaikka ohjautuvuus on tapahtunut ulkoa päin, niin työpajojen sisäinen vuorovaikutus on toiminut tuloksekkaasti, mistä kertovat nuorten asiakkaiden palaute ja sijoittuminen työpajajakson jälkeen sekä syntyneet toimivat käytännöt.

3.4 Nuorten työpajojen pajalaisten ikäjakauma on muuttumassa

Työpajatoiminnan perinteinen kohderyhmä ovat työttömät nuoret, mutta tällä hetkellä yhteiskunnassa on tarpeita laajentaa kohderyhmää koskemaan mm. pitkäaikaistyöttömiä nykyistä laajemmin. Tuloksekkaan toiminnan metodologia halutaan työpajapaikkakuntien paikallisten tarpeiden vuoksi laajentaa muihinkin ikäryhmiin.

Työpajatoimintaan osallistuneiden ikärajat ovat muuttuneet vuosien kuluessa. Alun alkaen työpajoissa olivat työttömät, 17-28-vuotiaat nuoret. Ikäraja määrittyi työhallinnon työttömän työnhakijan ikärajoista ja nuorisotyölain yläikärajasta eli alle 29-vuotiaat. Alussa kaikki nuoret tulivat työpajoille työvoimatoimistojen kautta.

1990-luvulla etenkin laman luoman tarpeen vaikutuksesta ja EU:n sosiaalirahaston turvin työpajatoiminta laajeni koko maan kattavaksi. Samalla kohderyhmä ja tehtävät muuttuivat verrattuna aikaisempaan toimintaan. Työkokemuksen antamisen ohkeen nousi tarve ohjata nuoria ammatillisiin opintoihin ja tukea arjenhallinnan taidoissa. Kohderyhmän ikä määrittyi mm. EU-projektisäännösten mukaan 17-24-vuotiaisiin. Ammatillisten oppilaitosten Inno-pajaprojektien kanssa tehdyssä yhteistyössä työpajoille ohjautui myös yläluokkien oppivelvollisuusikäisiä peruskoululaisia. Myös niissä nuorten työpajoissa, joissa toimintaa ei tuettu rakennerahastovaroin, yläikärajana oli 28 vuotta.

Tällä hetkellä työpajatoiminnassa on mukana kaikenikäisiä; suhdeluku nuorten ja varttuneempien välillä vaihtelee pajakohtaisesti vuosittain. Etenkin säätiö- tai yhdistyspohjaisissa yläpitäjäorganisaatioissa voi olla mukana myös muilla perusteilla toimintaan säännöllisesti osallistuvia henkilöitä kuten esim. vammaiset ja vajaakuntoiset tai kotouttamistoimintaan osallistuvat maahanmuuttajat. Kun toiminta on organisoitu hallitusti, niin työssä on onnistuttu. Eri lähtökohdista työpajatoimintaan osallistuville henkilöille on kehitetty menetelmiä, joilla työkykyisyyttä, osaamista ja omatoimisuutta on voitu parantaa. Kohderyhmän laajeneminen nuorista koskemaan aikaisempaa laajempaa ikäryhmää asettaa vaatimuksia työpajavalmentajien osaamiselle ja toiminnan jäsentämiselle eri-ikäisille sopivaksi.

3.5 Numeerisia tietoja työpajatoiminnasta

A) Lukumääriä

Tällä hetkellä nuorten työpajatoiminnan ylläpitäjiä on 230 ja työpajoissa toimii vuosittain työpajavalmentajina lähes 800 eri alan ammattilaista. Toiminta tavoittaa vuosittain yli 7000 nuorta (alle 25-vuotiaat), joilla on halu tai tarve saada tukea tulevaisuuden suunnitelmiansa selkiyttämiseksi, jotta polku koulutukseen ja työelämään toteutuisi. Suurin osa työpajatoimintaan osallistuvista nuorista on edelleen 17-22-vuotiaita. Muut työpajojen työttömät asiakkaat nostavat vuosittaisen asiakasmäärän noin yhdeksään tuhanteen. Vuodesta 1995 vuoteen 2003 työpajatoimintaan on osallistunut arviolta 70 000 nuorta. Liitteenä 1 olevassa kartassa on kuvattu työpajatoiminnan saavutettavuutta eri paikkakunnilla. Valkoisilla alueilla ei ole nuorten työpajatoimintaa.

Nuorten työpajatoiminnan piirissä on alusta alkaen ollut enemmän poikia kuin tyttöjä. Asiaan on kiinnitetty huomiota ja vuodesta 2000 alkaen tyttöjen määrä työpajoilla on nousut. Valtakunnallisesti tarkastellen työpajanuorista tyttöjä on noin 40-45 % ja poikia 55-60 %.

B) Työpajanuorten koulutustaustat

Työpajanuorten koulutustausta vuonna 2003 lääninhallitusten peruspalvelujen arviointiraportin taulukon 28 tietojen pohjalta:

Lääni	vailla peruskoulun päättötodistusta	peruskoulu	ylioppilastutkinto	ammattitutkinto
Etelä-Suomi	4,0 %	55,0 %	12,0 %	18,8 %
Länsi-Suomi	5,0 %	52,0 %	11,0 %	32,0 %
Itä-Suomi	2,9 %	58,7 %	11,9 %	25,5 %
Oulu	2,7 %	39,7 %	15,0 %	33,7 %
Lappi	1,3 %	41,0 %	11,0 %	42,0 %

Nuorten asiakkaiden koulutustausta selittää osaltaan työpajatoiminnan painopisteiden eroja alueellisesti. Koulutustaustatilastoa voi pitää vahvasti suuntaa antavana sillä osa työpajoista ei kirjaa ylös asiakkaiden taustatietoja tällä tarkkuudella eivätkä kaikki toiminnan ylläpitäjät vastanneet kyselyyn.

Valtakunnallinen taulukko nuorten koulutustaustoista vuodelta 2002 on seuraava:

vailla peruskoulun päättötodistusta	peruskoulu suoritettu	lukion oppimäärä suoritettu, ylioppilas	ammattillinen koulutus suoritettu	tieto puuttuu
3 %	37 %	12 %	28 %	20 %

C) Työpajavalmentajien työsuhteet

Työpajavalmentajien työsuhteet jakautuvat valtakunnallisesti tällä hetkellä seuraavasti:

kolmannes on vakituisia, kolmannes määräaikaisia, usein projektivaroin palkattuja ja kolmannes tukityössä olevia työnsuunnittelijoita. Nämä palkkaussuhteet ovat pysyneet samoina vuodesta 2000.

D) Työpajajakson pituus

Suurin osa asiakkaista on työpajalla kuuden kuukauden jakson, mutta esimerkiksi kuntouttavan työtoiminnan asiakkaalla aika voi olla huomattavasti pitempikin. Asiakkaiden haasteellisuuden ja ongelmien kerrannaisvaikutuksien lisääntymisen myötä on tarve pidennettyyn työpajajaksoon tiedostettu.

E) Seuranta sijoittumisesta pajajakson jälkeen

Seurattaessa nuorten työpaja-asiakkaiden sijoittumista koulutukseen ja työhön pajajakson jälkeen, joudutaan tekemään yleistyksiä 1990-luvun tutkimustuloksista ja vuoden 2000 jälkeisestä yksittäisillä työpajoilla toteutetusta systemaattisesta seurannasta. 1990-luvun alussa ja puolivälissä nuorten sijoittuminen aktiiviseen, pitkäjänteiseen toimintaan pajajakson jälkeen oli todella korkea, 80-90 % työpajanuorista löysi jatkopaikan koulutuksesta tai työelämästä. Työmarkkinoiden elpymisen myötä työpajoille ohjautui haastavampia työllistettäviä nuoria ja pajajakson jälkeinen sijoittuminen aleni 60%:iin. Nyt sijoittuminen koulutukseen tai työhön on 50-55 % vuoden kuluessa työpajajaksosta. Tämä ei tarkoita, että työpajat olisivat tehottomampia kuin aikaisemmin, vaan tarve yksilöohjaukseen ja menetelmien tehostamiseen on lisääntynyt asiakkaiden moniongelmaisuuksien vuoksi. Tällä hetkellä työpajatoimintaan osallistuvan asiakasryhmän sijoittumistulokset ovat hyvät asiakaskunnan haastavuuden huomioon ottaen. Vuodesta 2000 seurantamenetelmiä on kehitetty tarkemman asiakastiedon saamiseksi ja seurantamenetelmien laajempaa käyttöönottoa nuorten työpajatoiminnassa tuetaan mm. nuorisotoimen valtionavun ohjauksella.

F) Työpajatoiminnan ylläpito ja hallinto kunnissa

Nuorten työpajatoiminnan ylläpitäjistä on kuntia noin 75-80 %, muut ylläpitäjäorganisaatiot ovat säätiöitä tai yhdistyksiä, joissa kunnat ovat usein yksi perustajajäsenistä. Nuorten työpajatoiminnasta vastaa

- Etelä-Suomen läänin kunnissa nuorisotoimesta vastaavien tahojen enemmistö,
- Länsi-Suomen läänin kunnissa nuorisoasioista vastaavilla hallinnonaloilla on enemmistö työpajatoiminnan ylläpitäjänä,
- Itä-Suomen läänin kuntien nuorisotoimien määrä työpajatoiminnan ylläpitäjänä on vähentymässä tänä vuonna, koska kunnat keskittävät työllistämispalvelujaan kuntien sosiaalitoimen alaisuuteen
- Oulun läänissä kolmannes nuorten työpajatoiminnasta on nuorisotoimen ylläpitämää ja
- Lapin läänissä enemmistö on nuorisotoimesta vastaavan hallinnon alaisuudessa.

Kuntien nuorisotoimen lisäksi sosiaali- tai opetustoimet vastaavat kunnallisesta työpajatoiminnasta. Olennaista hyvin toimivissa nuorten työpajoissa on horisontaalinen yhteistyö.

4 Työpajatoiminnan eri muodot ja toimialat

4.1 Työpajojen osatoiminnot

Työpajatoiminta alkoi työpainotteisena, ja vielä 1990-luvun alussa työkokemuksen antaminen oli yksi keskeisiä tehtäviä nuorten työllistämisessä. Laman jälkeen työpajanuorten haasteet työpajatoiminnalle muuttuivat: arjenhallintataitojen parantaminen ja ammatilliseen koulutukseen ohjaaminen tulivat työkokemuksen antamisen rinnalle.

Näistä tehtäväkokonaisuuksista työpajatoimintaan on rakentunut osatoimintoja:

1) **Starttipajatoiminta** selvittää pajalaisen odotukset, vahvuudet ja kartoittaa työssä suoriutumista. Saatujen tietojen pohjalta tehdään yhdessä asiakkaan kanssa räätälöity suunnitelma alkavaa työpajajaksoa varten. Tämä työ on yksilöohjausta ja -valmennusta, jossa painottuu asiakkaan työ- ja sosiaalisten taitojen tukeminen. Starttipajatoiminta tukee nuoria arjenhallinnan taidoissa ja luo valmiuksia osallistua työpainotteiseen toimintaan pajalla. Starttipajatoiminnan pituus vaihtelee pajalaisen tarpeiden mukaan. Tätä osiota kutsutaan myös starttivaiheeksi ja se saattaa sisältää tarvittaessa kuntouttavia elementtejä.

2) **Työpainotteinen** työpajatoiminta jatkaa perinteistä työpajatoimintaa, mutta on myös laventanut palvelumuotoja. Tässä osatoiminrossa nuori pajalainen saa mahdollisuuden hankkia työkokemusta ja tutustua lähemmin työelämään. Tämä vaihe edellyttää pajalaiselta pitkäjänteisyyttä, säännöllisyyttä, sitoutumista sekä ryhmässä toimimisen taitoja. Työpainotteisessa vaiheessa pajalaisella on jo motivaatiota työtä kohtaan ja samalla kehitetään henkilökohtaisia valmiuksia. Työnteon itsenäisyyden aste määräytyy pajalaisen henkilökohtaisten osaamisten mukaan samoin kuin annettava tuki. Tässä toiminnassa painottuu työvalmennus ja siinä parannetaan mahdollisia puutteita työtaidoissa tai -valmiuksissa.

3) **Pajakoulutoimintaa** on sekä oppilaitoksissa että työpajoissa. Yhteistä eri taustaorganisaatioissa oleville toiminnoille on se, että opiskeluun liittyy henkilökohtainen tuki ja osa opinnoista suoritetaan työpainotteisesti. Kun pajakoulutoimintaa toteutetaan työpajalla, niin pajalainen voi olla joko peruskoululainen, ammattiin opiskeleva tai oppisopimusopiskelija. Oppilaitosten pajatoiminnassa opiskelija on yleensä ammatillisen koulutuksen opiskelija, jolla on uhka keskeyttää opiskelunsa tai jolle työpainotteinen opiskelu sopii teoriaopintoja parem-

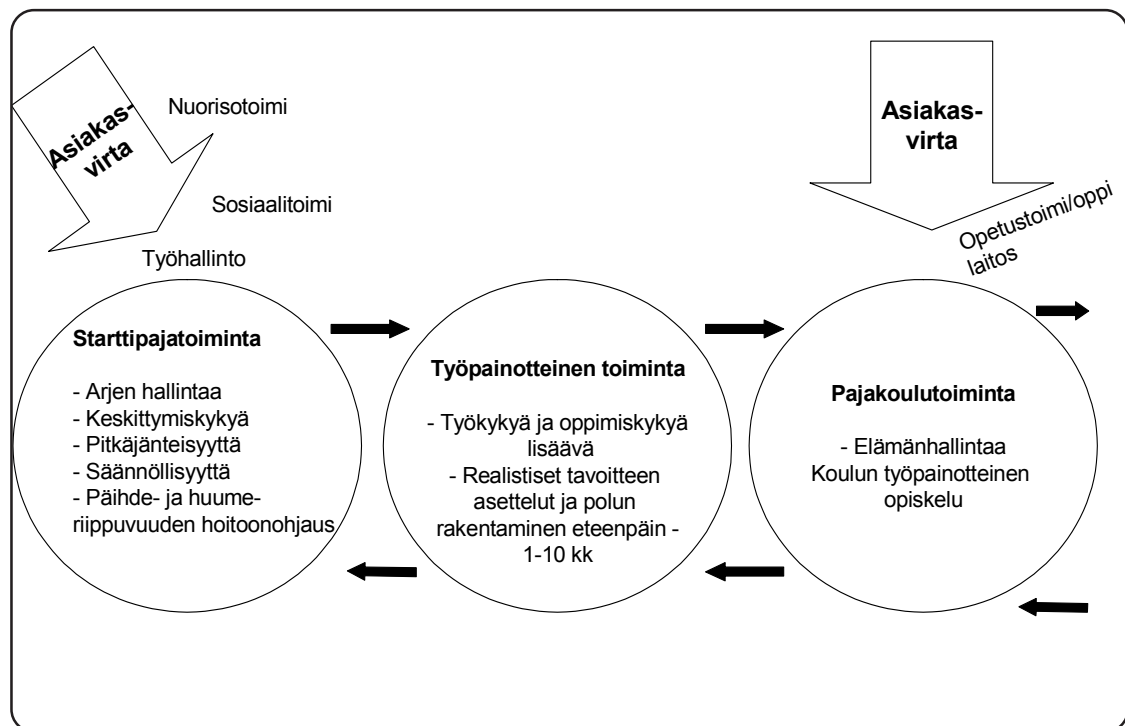
min. Myös pajakouluvaiheen pituus riippuu pajalaisen tarpeista. Pajakoulutoiminta edellyttää aina oppilaitoksen ja työpajan välistä, opiskelijakohtaista sopimista opintojen korvaavuuksista ja muista huomioon otettavista asioista sekä annettavasta erityisopetuksesta.

Edellä luetelluissa osatoiminnoissa työpajamenetelminä ovat,

- työvalmennus, jossa edistetään työmarkkinoille tai koulutukseen pääsemistä tai palaa mista tukemalla asiakkaan työkykyä ja -valmiuksia,
- yksilövalmennus, jossa edistetään yksilön arjenhallinnan taitoja ja toimintakykyä.

Molemmat menetelmät tukevat sosiaalista vahvistumista, yksilöllisiä vahvuuksia sekä yhteisöllisiä valmiuksia.

Pajalainen liikkuu näiden toiminta-/palvelumuotojen välillä tarpeen mukaan. Tämä edellyttää sitä, että työpajoilla hallitaan nk. palveluohjaus, jossa kullekin asiakkaalle osataan tarjota paras vaihtoehto työpajatoiminnan palveluvalikoimasta.

Kuva 2. Työpajatoiminnan eri muodot kuviona:

Työpajoilla on vaihtelevat käytännöt siitä, milloin nuoria otetaan toiminnan piiriin mukaan: monissa työpajoissa sovelletaan nk. nonstop-periaatetta, eli nuoria tulee mukaan toimintaan jatkuvasti, toisissa työpajoissa toimintaan otetaan nuoria mukaan tietyin ajanjaksoin. Työpajan sisäänottotavan määrittelee työpaja itse omien toimintalinjauksiensa mukaan.

4.2 Nuorten työpajoissa toteutetaan monipuolisia palveluita asiakaslähtöisesti

Toiminta työpajalla	Asiakkaan lähettänyt	Rahoitus/asiakas	Ohjautumisen peruste
- peruskoulun oppimäärän suorittamista	opetustoimi/ kuraattori/ oppilaanohjaus	opetustoimi	oppimisvaikeudet
- ammatillisen tutkinnon suorittamista	koulutuksen järjestäjä (kuraattori/ oppilaanohjaus)	koulutuksen järjestäjä	oppimisvaikeudet
- ammatillisen tutkinnon suorittaminen oppisopimuksella	asiakas itse tai työvoimatoimisto	koulutuksen järjestäjä/työvoimatoimisto	asiakkaan oma mielenkiinto
- työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus, joka jakautuu; ammatilliseen koulutukseen, jonka tavoitteena on tutkinto tai täydennyskoulutus sekä valmentavaan koulutukseen, joka selkiyttää tulevia työ- ja koulutusvaihtoehtoja	työvoimatoimisto,	työvoimatoimisto ostaa koulutuksen palveluntuottajalta tarjouskilvan perusteella	tarve ammatittaidon saamiseen tai täydentämiseen; tarve selvittää asiakkaalle sopiva työ tai koulutus tai luoda valmiudet ammatilliseen opiskeluun
- mielenterveyskuntoutusta	terveystoimi	terveystoimi	tarvitsee paikan, jossa saa tukea työn teossa
- kuntouttavaa työtoimintaa	sosiaalitoimi ja työvoimatoimisto yhdessä	KELA ja valtion korvaus kunnille	tarve työkyvyn tai oppimiskyvyn parantamiseen
- työkokeilua	työvoimatoimisto	ei korvausta palveluntuottajalle, vain asiakkaalle	asiakkaan ammattiin soveltuvuuden sekä koulutus- ja työvaihtoehtojen selvittäminen
- työharjoittelua ja työelämään valmennusta alle 25-v. ammattitaidoton saa työharjoittelua, alle 25-v. ammattitaidon omaava ja yli 25-v. työtön työelämävalmennusta	työvoimatoimisto	ei korvausta palveluntuottajalle, KELA maksaa asiakkaalle tai työhallinto työllistämistukena asiakkaalle	tarve työelämän perehdyttäminen ja työhön sijoittumisen ja ammatittaidon edistäminen, työelämävalmennus tukee em. lisäksi paluuta työelämään
- maahanmuuttajakoulutusta	jos valmentavaa aikuiskoulutusta, lähettäjä on työvoimatoimisto, muussa tapauksessa kunta	työvoimatoimisto ostaa koulutuksen palveluntuottajalta tarjouskilvan perusteella; kunta	asiakkaan työttömyys tai kotouttamisohjelma

- KELA:n kuntoutusta	sosiaali- tai terveystoimi	KELA	tarve kuntoutukseen aktiviteetin parantamiseksi
- työ- ja toimintakyvyn arviointia	työvoimatoimisto, sosiaali- ja terveystoimi, (yksityinen yritys)	työvoimatoimisto, sosiaali- ja terveystoimi	lähettävä taho haluaa tietää asiakkaan työ- ja toimintakyvyn tasoa
- yhdyskuntapalvelua	Kriminaalihuoltolaitos	Kriminaalihuoltolaitos/valtio	tuomion täytäntöönpano
- kuntien kesätyöllistämistä	työvoimatoimisto tai kunta järjestää työnhaun	kunta	tarve työllistää kuntalaisia
- kansainvälistä harjoittelua	lähettävä taho vaihtelee	ei korvausta työpaikalle	harjoittelijan oma mielenkiinto
- tukityöllistämistä, on työsuhte	työvoimatoimisto	työvoimatoimisto hakemuksesta palkkakustannuksiin 19,85€/pv/työllistetty; harkinnanvarainen, korotus max. 80% mahdollinen	asiakkaan työttömyys, ensisijaisesti pitkäaikaistyöttömät, nuoret ja vajaakuntoiset työttömät

Pohjana listaan on ollut Valtakunnallisen työpajayhdistys ry:n syksyllä 2003 työpajoilla teetettämän kyselyn perusteella laadittu luettelo työpajan toiminnoista, jota työryhmä on laajentanut lähettävällä taholla, rahoitukselle ja ohjautumisperusteella.

4.3 Työpajoilla tehdään käden taitoja vaativia töitä

Työpajatoiminnan nimi tulee siitä työstä, mitä pajoilla tehdään. Työpajat ovat korvanneet niitä pieniä verstaita tai pajoja, jotka monilta paikkakunnilta ovat kadonneet työmarkkinoilla tapahtuneen rakennemuutoksen myötä. Työpajoilta voi tilata ja saada yksilöllisiä palveluja ja tuotteita, joita tuotetaan kilpailulainsäädäntöä noudattaen. Perinteisimmät työt ovat olleet auto- ja pyöräkorjaamopalvelut, metalli-, puu- ja tekstiilityöt sekä ruokala- tai kahvilapalvelut. Ne ovat kierrätys- ja entisöintityön ohella yleisimmät pajatyöt edelleen. Uusimpia ovat ilmaisualan ja elokuva- ja media-alan työt. 1990-luvun lopulla oli joitakin työpajoja, joissa nuoret saivat erityisohjausta oman yrityksen perustamiseen, mutta niiden toiminta on loppunut. Tietoa oman yrityksen perustamisesta ja yrittäjäyyskasvatusta työpajoilta kuitenkin on saatavissa asiakkaan kiinnostuksen mukaan.

Työpajat ovat työalaa valitessaan päätyneet sellaiseen toimialaan, joka ei ole vääristänyt alan kilpailua paikkakunnalla. Etenkin kuntien työpajoissa tehdään paljon kuntien toimialaan kuuluvia töitä, jotka on siirretty osittain työpajatyöksi.

Kaikkia työpajoilla tehtävää työtä yhdistää se, että ne edellyttävät käden taitoja ja että niitä voi opiskella tekemällä oppimisen -metodilla ja että työn tulos ja eteneminen on koko ajan nähtävissä. Työpajoilla huolehditaan myös siitä, että pajalaiset saavat työn ohessa atk-valmiudet sekä osaamista ja kokemusta asiakaspalvelusta.

5 Vakinaistamisen sisällölliset haasteet ja monimuotoisuus

5.1 Työpajatoiminnassa kehitelty käytäntö rahoitusmallin pohjana

Nuorten työpajatoiminnassa on viimeisen kymmenen vuoden aikana kehitetty lukuisia uusia käytäntöjä tehdä työpajatoimintaa. Yksi näistä käytännöistä on tässä esitetty rahoitusmalli. Työryhmä katsoo mallin olevan riittävän joustava erilaisiin paikallisiin tarpeisiin vastaavan työpajatoiminnan rahoittamisessa ja takaavan laadukkaan työpajatoiminnan sekä turvaavan monisektoraalisen ja -ammattillisen työn.

Tämä rahoitusmalli ohjaa nuorten työpajatoimintaa palvelujen tuottajaksi ja suuntaa siten muita työpajatoiminnan kehitystrendejä. Rahoitusmallia voi hyödyntää myös ne työpajatoiminnan ylläpitäjät, joilla on nuorten lisäksi muita asiakkaita.

5.2 Työpajatoiminta osana julkisia palveluja

Vaikka työpajatoiminta on pääasiassa määräaikaicin varoin tuettua, niin toimintamallin voidaan katsoa olevan vakiintunut. Nuorten työpajatoiminta on luonut käytäntöjä ja osaamista, joille on pysyvää tarvetta riippumatta työmarkkinasuhdanteista. Paikalliset, seudulliset ja alueelliset erot työpajatoiminnassa ovat suuret, mikä näkyy toiminnan moninaisuudessa. Erilaisuus, joka ottaa huomioon läheisen toimintaympäristönsä haasteet, on rikkaus, jota vakinaistamisen tulee tukea. Tämä päämäärä ei ole ristiriidassa sen kanssa, että vakinaistaminen edellyttää myös tiettyjä yhtäläisyyksiä valtakunnallisella tasolla.

Työpajatoiminnan vakinaistaminen auttaa kehittämään toimintaa alueellisia erityispiirteitä tukevaksi toiminnaksi. Alueellisen toiminnan maantieteellinen kattavuus tulee aina määrittää asiakaslähtöisesti. Seutukunnallisuuden toimivuudesta työpajatoiminnassa on pisimmät kokemukset Oulun läänin työpajoilla. Parhaimmillaan seutukunnallisuus on laajentanut ja lisännyt asiakaspalvelun mahdollisuuksia sekä toimialoja, joilla työpajat toimivat. Seutukunnallisuus on tuonut osallistuville kunnille kustannussäästöjä mm. koulutuksen järjestämisessä työpajavalmentajille tai pajalaisille sekä yhteisesti palkattujen valmentajien palkkauksessa. Seutukunnallisuuden onnistuminen edellyttää, että kukin työpajatoiminnan ylläpitäjä sitoutuu

siihen aidosti ja että yhteistyötä koordinoi yhteisesti palkattu ja valittu osaaja. Seutukunnallisuus on laajentanut siihen osallistuvien työpajojen yhteistyöverkostoa avoimille työmarkkinoille ja muihin julkisen sektorin palvelun tuottajiin, toimialoihin ja päättäjiin.

Paikallisesti nuorten työpajatoiminta tulee määrittää suhteessa muihin julkisen sektorin palveluntuottajiin. Samalla tulee päättää työpajatoiminnan strategisesta johtamisesta sekä toiminnan hallinnollisesta ohjaamisesta, jonka tulee olla moniammatillista. Nuorten työpajatoiminnan vakinaistamisesta tulee tehdä päätös paikallisella tasolla. Vakinaistaminen vaikuttaa mm. työpajavalmentajien työsuhteisiin.

5.3 Nuorten työpajatoiminnan poikkihallinnollisuus

Nuorten työpajatoiminta on osoittanut hiukan yli 20-vuotisen historiansa aikana tarpeellisuutensa ja etenkin viimeisen kymmenen vuoden kuluessa löytänyt paikkansa osana julkisen sektorin palveluja työttömille nuorille. Työpajatoiminnassa yhdistyy tällä hetkellä neljän eri hallinnonalan osaaminen ja vastaaminen tietyn asiakasryhmän tarpeisiin. Eri toimialojen yhteensovittamisen tulee ottaa huomioon kaikki osapuolet ja sitoutettava ne toimintaan. Samalla on annettava tilaa niille muutosprosesseille, jotka eri hallinnonaloilla ja poikkihallinnollisessa yhteistyössä ovat menossa. Myös uusille yhteistyöaloille on pidettävä ovet auki, jotta toiminta vastaa parhaalla mahdollisella tavalla ajan haasteisiin ja pajalaisten odotuksiin.

Nuorten työpajatoiminta on osaltaan kehittänyt merkittävästi yli sektorirajojen tapahtuvaa työtä sekä vastannut eri toimialojen rajapinnoissa ja välissä olevaan palvelutarpeeseen. Siksi on tärkeää, että hallinnonala, joka on mukana työpajatoiminnassa, määrittelee toiminnan suhteessa oman toimialansa muihin tehtäviin. Nuorisotyölakia uudistetaan parhaillaan ja nuorten työpajatoiminta määritetään siinä osaksi nuorisotyötä. Sosiaalitoimi uudistaa toimintaansa, ja huolehtii siitä, että työpajatoiminta tulee otetuksi huomioon. Työhallinto on muokannut käytäntöjään sekä muuttanut lainsäädäntöään työpajatoimintaa mahdollistavaksi samalla kun pajatoiminnasta etsitään edelleen uusia yhteistyömuotoja lähitulevaisuudenkin tarpeisiin. Opetustoimi ja oppilaitokset 50 eri paikkakunnalla tekevät jo tällä hetkellä suunnitelmallista ja tavoitteellista yhteistyötä paikallisten työpajojen kanssa, mutta yksittäisiä kontakteja on vieläkin laajemmin. Sovitun yhteistyön määrä on hitaassa kasvussa ja se edellyttää tehokkaampaa toimivien yhteistyömallien edelleen levittämistä sekä opetustoimelta että nuorten työpajatoiminnalta.

Nuorten työpajatoiminnan sektorikohtainen paikan määrittäminen eri hallinnonaloilla turvaa asiakaslähtöisen työpajatoiminnan kehittymisen sekä sen, että pajalaisten erilaisiin tarpeisiin voidaan jatkossakin kehittää toimivia palveluja ja parantaa nykyisten palvelujen laatua.

5.4 Projektista vakinaiseksi toiminnaksi

Työpajatoimintaa on kehitetty projektivaroin 1990-luvun alusta asti. Euroopan unionin jäsenyyden myötä rakennerahastovarot lisäsivät merkittävästi projektien määrää. Projekteissa kehitettiin erilaisia menetelmiä ja hyviä käytäntöjä nuorten työllistämiseksi. Tätä työtä projekteilta edellytettiin ja siihen ohjattiin projektiavustuksen kriteerein.

Vakinaistamista pohdittaessa huomataan, että monilta työpajatoiminnan ylläpitäjiltä puuttuu projektin rakenne- tai hallintomalli, joka olisi kiinnittänyt toiminnan osaksi muuta vakinaista järjestelmää, kuten kehittämisprojektirahoitus edellyttää. Projektit ovat etääntyneet ylläpitäjäorganisaation muista toiminnoista ja yhteistyötä on pitänyt alkaa tietoisesti rakentaa.

Hyvän käytännön siirtäminen osaksi ylläpitäjän muuta vakinaista toimintaa on alkanut vasta 1990-luvun lopulla, mutta on työpajoja, joissa tämä työ on vasta alussa tai tarve tämän suuntaiseen työhön on vasta tiedostettu. Työpajoilla, joilla on toimivat kontaktit ylläpitäjäänsä, on vakituisia työntekijöitä, joiden tehtäviin kuuluu huolehtia siitä, että toimivat käytännöt tulevat osaksi muuta ylläpitäjän toimintaa.

Nuorten työpajatoiminta kiinnittyy osaksi ylläpitäjäänsä palvelukokonaisuutta kun sen paikka määritetään osana muita palveluja. Toimivimmat mallit ovat ne, joissa työpajatoimintaa johtaa tai ohjaa moniammatillinen ryhmä, jolla on riittävät valtuudet päättää, analysoida, ohjata ja suunnata sekä ennakoida ja seurata toiminnan sisältöjä.

5.5 Integroidun työpajatoiminnan asiakkaat

Keskustelussa työpajatoiminnan kohderyhmästä tulee erottaa organisaatio ja toiminta toisistaan. Olemassa olevat käytännöt osoittavat, että työpajatoiminnan kohderyhmän ikäjakauman laventumisen myötä myös sovellettavat menetelmät ovat kehittyneet ja lisääntyneet. Niissä työpajoissa, joissa on eri-ikäisiä pajalaisia, on kehittynyt eri valmennuksen työmuodot nuorille ja ikääntyneille. Lisäksi eri-ikäisten ihmisten kohtaaminen työpajoissa on auttanut etenkin niitä nuoria, joilla on ollut puutteita sosiaalisissa taidoissa. Laaja ikärakenne on myös lähempänä sitä todellisuutta, joka on avoimilla työmarkkinoilla. Tästä esimerkkinä on Euroopan Unionin sosiaalirahastokauden 1995-1999 aikana Kajaanissa työpajatoiminnassa kehitetty Mestari-kisälli -malli, joka arvioitiin unionin tasolla yhdeksi onnistuneimmista uusista käytännöistä.

Mestari-kisälli -menetelmästä tehty tutkimus osoittaa, että varttuneen aikuisen, Mestarin, ja ammattitaidottoman nuoren, Kisällin, työparimetodi pystyi parantamaan sekä nuoren että aikuisen tulevaisuuden kouluttautumis- ja työnäkymiä. Mainittava on, että nuorten luottamus aikuisiin kasvoi menetelmän parityömallin myötä. (kts. arvointitutkimus Etsijänuoria, mestareita ja kisällejä, M. Heikkinen, T. Leinonen, K. Paakkunainen, T. Pekkala, Opetusministeriö, Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja Nro 7/2000)

Mestari-kisälli -toiminnan hyvät tulokset puhuvat moni-ikäisen työpajatoiminnan puolesta. Mutta täytyy muistaa, että kysymyksessä on metodi, joka edellyttää työpajavalmentajilta osaamista ja tiettyjä valmiuksia Mestareilta, jotka myös kurssitettiin tehtävänsä nuorten kanssa.

Työpajatoiminnan haaste ei ensisijaisesti ole se, mille ikäryhmälle sitä tulisi olla, vaan se, että oikeat menetelmät löytyvät kullekin asiakasryhmälle, joka toimintaan osallistuu: nuorille sovelletaan niitä käytäntöjä, jotka ovat osoittaneet toimivuutensa nuorten kysymyksissä, varttuneemmille muita. Haaste on työpajatoiminnan osaajien valmiuksissa ja työpajatoiminnan oikeassa kohdentamisessa ikäryhmittäin.

Toinen näkökulma, joka on tärkeä työpajatoimintaa kohdennettaessa, on asiakkaiden erilaisuuden mukanaan tuoma monimuotoisuus ja sen luomat mahdollisuudet toiminnassa. Työpajatoiminta pohjaa varhaisen puuttumisen ja mielekkään tekemisen ideologiaan ja siksi toimintaan tulee jatkossakin päästä mukaan ilman diagnosoitua vammaa tai muuta tarkkaan määriteltyä ominaisuutta, joka edellyttää erityistoimenpiteitä. Tämä tarkoittaa, että työpajatoiminnan tulee tarjota toimintaa niin päämäärätietoisille pajalaisille kuin pitempää, tuettua toimintaa sitä tarvitseville. Erilaiset ja eri-ikäiset asiakkaat ja heidän tarpeensa tasapainottavat yksilö- ja työvalmennuksen suhdetta toisiinsa työpajatoiminnan sisällä. Tällainen monimuotoisuus turvaa sen, ettei työpajatoiminta etäänny liikaa avoimista työmarkkinoista ja sinne johtavista poluista. Samalla se tarjoaa nuorille pajalaisille vertaistuen ja -kasvun mahdollisuu-

den sekä mataloittaa aidosti kynnystä työpajatoiminnasta koulutukseen ja työmarkkinoille kaikille toimintaa osallistuville.

5.6 Työpajavalmentajien työsuhteet vakinaistamisessa

Työpajatoimintaa vakinaistettaessa vakinaistuu myös työpajoilla tehtävä työ- ja yksilövalmennus. Tavoiteltavana voidaan pitää, että kaksi kolmasosaa työntekijöistä olisi vakituisessa työsuhteessa ja kolmasosa olisi määräaikaisissa, enintään kaksi vuotta kestävässä, työllistämisvaroin palkatuissa työsuhteissa. Tällainen työsuhderakenne turvaisi työpajan tavoitteellisen toiminnan kehittämisen, säilyttäisi joustavuuden ja kyvyn mukautua nopeasti toimintaympäristön muutoksiin. Tällä hetkellä työllistämisvaroin palkattuja työnsuunnittelijoita on noin 270.

Työsuhteiden vakinaistamisen perusteena on, että tutkimusten mukaan työpajatoiminnan pitkäjänteisyys, suunnitelmallisuus ja toiminnan laatu kohoavat valmentajien työsuhteiden vakinaistuessa.

6 Valtion rooli vakinaistamisessa

Nuorten työpajatoiminta voitaisiin vakinaistaa säätämällä laki, mutta se ei näytä olevan tarkoituksenmukaista toiminnan kannalta. Oma lainsäädäntö lisäisi toiminnallisia rajoituksia, jotka haittaisivat tai jopa estäisivät nopeasti erilaisiin yhteiskunnallisiin tilanteisiin mukautuvaa horisontaalista toimintaa. Lisäksi työpajatoiminnan erilaisuus paikallisista olosuhteista riippuen toteutuu ilman lainsäädäntöä.

Niillä neljällä hallinnonalalla, jotka tällä hetkellä ovat mukana työpajatoiminnassa, on meneillään mittavia uudistuksia, joissa on kosketuspintoja työpajatoimintaan:

- parhaillaan uudistetaan nuorisotyölakia, ja siinä yhteydessä käydään keskustelua, millä tavalla työpajatoiminta määritellään nuorisotyön tavoitteellisten peruspalvelujen piiriin ja sisältykö toiminta esimerkiksi nuorten sosiaalisen vahvistamisen käsitteen alle
- työhallinto käyttää työpajaa palveluiden tuottajana. Palvelu hankitaan joko ostopalveluna (esim. julkisia työvoimapalveluja täydentävät palvelut, työvoimakoulutus) tai palvelun tarjoaminen perustuu hakemus/päätösmenettelyyn, sopimukseen tai yhteistyösopimukseen (työkokeilu, tukityö). Palveluita käyttävät eri-ikäiset työhallinnon asiakkaat
- sosiaalitoimi uudistaa järjestelmänsä tavoitteena monipuolinen, aktiivinen asiakaslähtöinen palveluverkosto ja sosiaalipolitiikka sekä
- koulutuksen järjestäjät kehittävät mm. oppilaan- ja opinto-ohjausta sekä menetelmiä, joilla tehostetaan nuoren siirtymistä peruskoulusta toiselle asteelle sekä koulutuksesta työelämään.

Kaikissa mainituissa uudistuksissa pyritään asiakaslähtöiseen, yli hallintorajojen ulottuvaan palveluun, jos asiakkaan tarpeet sitä edellyttävät. Uudistuksia tehtäessä tulee työpajatoimintaa osaltaan peilata niihin. Tämä yhteensovittamistyö kuuluu osaltaan valtiolle, jonka työpajatoimijan ja resurssojen roolia tässä toiminnassa ei ole aikaisemmin selkeästi määritelty.

Työryhmän näkemyksen mukaan tulee edistää sitä kehitystä, jota työpajatoiminnassa tapahtuu tällä hetkellä. Yli kunta- ja hallintorajojen rakentuvaa yhteistyötä, joka lisää työpajatoimintaan osallistuvien pajalaisten mahdollisuuksia saada monipuolisempaa palvelua, tulee tukea jatkossa myös valtionavulla. Tehdyissä selvityksissä on osoitettu, että kuntien välinen yhteistyö ja seutukunnallisuus on monipuolistanut työpajan antamia palveluja sekä alentanut yksittäisen ylläpitäjän työpajatoiminnan kustannuksia.

Työryhmä näkee valtion roolin laadukkaana työpajatoiminnan tukijana ja resurssijana. Myös hyvien työpajatoiminnan käytäntöjen kehittäminen, levittäminen ja vakinaistaminen

sekä työpajavalmentajien koulutuksen tukeminen ovat valtiolle kuuluvia tehtäviä. Samoin kuin toiminnan koordinointi muihin sosiaalista vahvistamista edistäviin valtakunnallisiin hankkeisiin sekä yli sektorirajojen tehtävän työn tehostaminen ja mahdollisten esteiden purkaminen ovat valtion edunmukaisia tavoitteita ja tehtäviä.

7 Nuorten työpajatoiminnan rahoitusmalli

Työpajatoiminnan kustannuksia katetaan nuorisotoimen valtionavulla, työhallinnon työllistämisvaroista sekä sosiaali- ja opetustoimen varoista. Lisäksi tulevat vielä toiminnan ylläpitäjän panos toimintaan sekä työpajan ulkopuolisille asiakkaille tehdyn työn tulot.

7.1 Työpajarahoitus hallinnonaloilla

Nuorten työpajatoimintaa rahoitetaan useasta eri lähteestä.

Valtion budjetissa nuorisotyön määrärahoissa on varattu nuorten työpajatoiminnan kehittämiseen määräraha yleiskatteellisista budjettivaroista vuodesta 1995 asti. Sitä ennen nuorisotyön työpajatoimintaan osoitetut määrärahat olivat vaihtelevasti joko veikkausvoittovaroja tai yleiskatteellisia budjettivaroja. Nuorten työpajatyöryhmä esittää, että nuorten työpajatoimintaan osoitetut varat olisivat yleiskatteellisia budjettivaroja. Liite 2.

Työpajatoimintaan tuetaan myös Euroopan unionin sosiaalirahaston varoista niillä ehdoilla, kuin ohjelmissa on määritelty. ESR-tukea tulee työpajoille sekä nuorisotoimen että työhallinnon kautta. ESR-tuella toimineita työpajaprojekteja on ollut vuodesta 1995.

Niissä työpajoissa, joissa tehdään yhteistyötä koulutuksen järjestäjän kanssa, on olemassa erilaisia rahoituskäytäntöjä. Koska yhteistyö oppilaitosten kanssa on kohtalaisen uutta, niin yhteistyöhön ei ole muodostunut yhtenäistä mallia. Muutamissa työpajoissa on koulutuksen järjestäjä ostanut työpajalta palveluja. Ajanjakson pituudesta riippuen korvaus on perustunut esimerkiksi päivähintaan. Koulutuksen järjestäjän palkaama erityisopettaja voi opettaa työpajalla olevia koulutuksen järjestäjän opiskelijoita. Tällöin koulutuksen järjestäjä maksaa erityisopettajan palkan

Monissa työpajoissa on koulutuksen järjestäjän lähettämiä peruskoululaisia tai ammattiin opiskelijoita, jotka saavat työpajan palvelut, mutta tästä työstä ei makseta korvausta työpajalle. Näissä tapauksissa kustannukset katetaan muista työpajan varoista, koska palvelun ostosopimusta ei ole tehty koulutuksen järjestäjän ja työpajan välillä. Sopimuksen puutteen vuoksi tilanne ei ole tasavertainen muiden työpaja-asiakkaita lähettävien ja maksavien tahojen kanssa. Esitetty rahoitusmalli luo myös tähän rakenteen, jossa koulutuksen järjestäjä voi tehdä ostopalvelusopimuksen työpajatoimijan kanssa koululaisen tai opiskelijan työpajajakson ajaksi.

Valtion tasolla nuorisotoimen ja työhallinnon lisäksi Raha-automaattiyhdistys ry tukee nuorten työpajatoimintaa vuosittain noin 1 000 000 •:lla. Tämä tuki on ohjattu yhdistyspohjaisille työpajoille ja se on koordinoitu siten, että päällekkäistä rahoitusta ei tule esim. nuorisotyön budjetin varoista tuetun toiminnan kanssa. RAY tukee harkinnanvaraisesti työpajatoiminnan kehittämishankkeita. Rahoituksen määrä vaihtelee vuosittain hakemuksista ja jaettavissa olevasta kokonaismäärästä riippuen. Tukipäätökset noudattavat myös lakia raha-automaattiavustuksista. RAY:n varoja ei osoiteta kunnille.

Työhallinnon rahoitus työpajatoiminnalle on ollut mm. työllistämistukea työnsuunnittelijoiden palkkaamiseen ja työllistämistukea pajalaisten työllistämiseen. Pajalaiset saavat toimeentuloonsa erilaisia tukia, jotka maksetaan ao. henkilöille.

Sosiaalitoimi on ostanut työpajoilta erilaisia kuntoutus- tai muita palveluja asiakkaalleen, jolle työpajatoiminta on katsottu sopivaksi vaihtoehdoksi. Sosiaalitoimen palveluostot kattavat työpajan palvelumuodon kuluja mm. valmentajan palkkauskulujen osalta.

7.2 Yksittäisen työpajan rahoitus- ja kustannusrakenne

Työpajatoiminnan rahoitus koostuu seuraavista tulonlähteistä:

- ylläpitäjän osuudesta
- myytävien palvelujen osuudesta
- työn myyntituloista
- nuorten työpajatoimintaan haettavasta, tulosperusteisesta valtionavusta tai
- muista avoimesti haettavista projektirahoituksista.

Työpajatoiminnan ylläpitäjän rahoitusosuus on työpajatoiminnan vakiinnuttamisen kannalta ratkaiseva, koska se turvaa perusrahoituksen. Palvelujen myynnistä saadut tulot ja mahdollinen projektituki lisäävät työpajatoiminnan taloudellisia resursseja.

Koska työpajatoiminta syntyy paikallisista tarpeista ja toimialat ja toiminnan laajuus (= pajalaisten määrä) vaihtelevat huomattavasti, niin ei voida määrittää yksittäisen työpajan keskiarvokustannuksia. Kokonaiskustannusten määrittelyä vaikeuttaa mm. se, että työpajatoiminnan ylläpitäjät (kunnat) eivät merkitse kaikkia toiminnasta aiheutuvia kustannuksia kirjanpitoon siten, että kokonaiskustannukset olisivat helposti saatavissa ja laskettavissa.

Kustannuksia syntyy ainakin seuraavista asioista:

- ohjaajien palkkaus (1/3 osa ohjaajista työhallinnon varoin: palkka noin 1000 €/kk; yksilövalmentajan ja työvalmentajan palkka noin 1300-1500 €/kk ja työpajatoiminnasta vastaavan johtavan henkilön palkka noin 2000 €/kk)
- tilojen investoinnit ja vuokrat (näihin vaikuttavat paikallinen hintataso, toimiala, jota työpajassa tehdään, koska esim. maalaamon, autokorjaamon ja mediapajan tarvitsemat työvälineet ovat erilaisia ja mm. toimialan työturvallisuusmääräykset vaikuttavat kustannuksiin jne.)
- työpajatoimialat, joista saadaan tuloja (käytäntö vaihtelee siinä, palautetaanko tulot työpajatoiminnan katteeksi vai muuhun ylläpitäjän toimintaan)
- työpajatoiminnan pajalaisten yksilöllisten/yleisöisten palvelujen tarpeet eli asiakasprofiilin aiheuttamat kustannukset.

7.3 Vakinaisen rahoitusmallin tarve ja elementit

Yhtenäinen rahoitusmalli vakiinnuttaa työpajatoiminnan osaksi julkisen sektorin palvelujärjestelmää sen eri tasoilla. Samalla se vakinaistaa yhden niistä uusista, sektori- ja toimialat ylittävistä toimintamuodoista, joita on kehitetty määrätietoisesti vuosien ajan niin paikallisin, alueellisin, rakennerahasto- kuin valtion varoin. Rahoitusmalli luo myös yhtenäisen käytännön siitä, miten työpajatoimintaa tullaan tukemaan eri hallinnonaloilta samalla kun se turvaa pitkäjänteisen, tavoitteellisen ja laadukkaan työpajatoiminnan.

Rahoitusmalli pohjaa nykyiseen rahoituspohjaan muun muassa siksi, että se ei edellytä mittavia lakimuutoksia eri hallinnonaloilla. Lisäksi se on malli, jota edistyneet ja laadukkaita palveluja tuottavat työpajatoimijat jo käyttävät. Rahoitusmallia on kehitelty myös siten, että se ottaisi huomioon asiakasnäkökulman ja toiminnan laaja-alaisuuden.

Työpajatoiminnan vakinaistamisen rahoitusmallin käyttöönottoa helpottaa, jos työpajatoiminnan kaikki tulot ja kustannukset kirjataan siten, että yhteenveto on helposti saatavissa. Rahoitusmalli koostuu neljästä elementistä:

- ylläpitäjän osuudesta
- työpajan palveluosaamisen tuloista saatavasta osuudesta (= asiakkaiden yksilö- ja työvalmennus)
- työpajalla tehdyn tuotteen/asian myyntitulojen osuudesta
- harkinnanvaraisesta nuorisotoimen valtionavun kattavasta osuudesta nuoriin kohdistuvassa toiminnassa.

Kolme ensimmäistä osuutta ovat paikallisesti ja seudullisesti määräytyviä; valtionapu puolestaan on väline, jolla voidaan toteuttaa valtion poliittista linjausta nuorten työpajatoiminnassa.

Työpajan palveluosaamisen tulot tarkoittavat niitä tuloja, joita työpaja saa palvelunostajilta, joita voivat olla esimerkiksi työvoiman palvelukeskukset, kunnan sosiaali- tai opetustoimet, koulutuksen järjestäjät tai muut tahot, jotka tarvitsevat työpajan osaamista. Tämä tuloosuus ohjaa työpajatoimintaa jatkuvasti arvioimaan palvelujensa laatua ja kehittämään niitä yhteistyössä palvelun tarvitsijoiden kanssa.

Työpajan tuotteista saatavat tulot ovat niitä tuloja, joita työpajan ulkopuolinen asiakas maksaa saamastaan palvelusta. Esimerkiksi korjatun auton korjaustyönkustannukset tai entisöidyn huonekalun työn kustannukset. Esitetyn rahoitusmallin kannalta on tärkeää, että työpajatyöstä saatu tulo tuloutetaan työpajan käytettäväksi välittömästi.

valtionavun osuus	ylläpitäjän osuus	asiakaspalvelupakettien myynnin osuus	työpajalla tehdyn työn tulojen osuus
valtionapukelpoisuus - nuoret asiakkaat - poikkihallinnollisuus	kunta, muu ylläpitäjä	työpaja-asiakaskohtainen, viranomaisen päätös taustalla	työpajan ulkopuolisen asiakkaan maksu

Kuva 3. Vakinaisen työpajatoiminnan rahoitusmallin elementit

7.4 Rahoitusmalli työpajatoiminnan näkökulmasta

Työpajatoiminnan kannalta esitetty rahoitusmalli merkitsee sitä, että osa rahoituksesta olisi jatkuva ja osa tulisi hankkia laadukkailla palveluilla ja työpajatyöllä. Malli edellyttäisi työpajan palvelutuotteiden kehittämistä ja toiminnan vaikuttavuuden säännöllistä itsearviointia; samalla se mahdollistaisi valtion poikkihallinnollisen ohjauksen tarvittaessa. Etenkin palveluosaamisella hankittu tulo ohjaa työpajoja sovittamaan toimintansa paikallisia olosuhteita vastaavaksi.

Rahoitusmalli ei muuttaisi nykyistä käytäntöä merkittävästi. Työpajatoiminta tuottaa palveluja työhallinnolle, sosiaalitoimelle tai opetustoimelle, ja tämä edellyttää, että sillä on toimiva yhteistyöverkosto ja riittävästi osaamista palveluiden tuottamiseen.

Rahoitusmallin toimivuuden kannalta olisi tärkeää, että työpajatoiminnan tulot ylläpitäjän kirjanpidossa kirjattaisiin siten, että ne olisivat eriteltävissä yksikäsitteisesti samoin kuin toiminnasta aiheutuvat kustannuksetkin. Tällä hetkellä työpajatyön tulot eivät aina kohdistu kattamaan pajatoiminnan kuluja. Kustannusten ja tuottojen kirjaaminen selkeästi erikseen mahdollistaa mm. työpajatoiminnan taloudellisen seurannan. Tämä palvelee ylläpitäjää toiminnan kehittämisessä ja suuntaamisessa paikallisia tarpeita vastaavaksi.

7.5 Paljonko rahaa tarvitaan nykyisen toimintavolyymin säilyttämiseksi?

Käynnissä olevan ESR-ohjelmakauden päättyminen luo työpajatoiminnalle rahoitustarpeen, joka tulee ratkaista. Rakennerahastovaroin tuetaan tällä hetkellä nuorten työpajaprojekteja kautta maan arviolta 4 000 000 €/lla/vuosi. Nykyinen ESR-projektirahoitus päättyy vuoden 2006 lopussa. Tällä ohjelmakaudella työpajaprojektit ovat sisältäneet mm. pajatoiminnan perustamiseen ja toimintakokonaisuuksien rakentamiseen liittyvää kehittämistä. Kun työpajat vakinaistetaan toimintamuotona, niin pajatoiminnan perustamiseen liittyvä kehittäminen ei voi enää olla rakennerahastovaroin tuettavaa toimintaa, vaan tuettavan toiminnan kohde tulee määritellä uudelleen. Opetusministeriön tavoitteena on saada työpajatoiminnan sisältöjen kehittämiseen jatkossa rakennerahastovaraja.

Koska ESR-projektituen osuus on voinut olla huomattava käynnissä olevan pajaprojektin kokonaiskustannuksista, niin on tärkeää, että projektintoteuttaja laatii suunnitelman siitä, miten rahoitus järjestyy ESR-projektituen päättymisen jälkeen. Nuorisotoimessa on tiedostettu nykyisen ESR-ohjelmakauden päättymisen luoma taloudellinen tarve ja asiaan on puututtu informaatio-ohjauksella.

Seuraava taulukko valottaa rakennerahastovaroin tuetun projektin tulevaa rahoitustarvetta:

Ohjelma	Tavoite 1	Tavoite 3
Ylläpitäjän osuus projektin kuluista	min. 5 %	min. 5 %
Rakennarahastotuen osuus	max 95 %	max 95 %

Taulukko 3. Rakennerahaston osuudet projektituesta työpajatoiminnassa.

Länsi-Suomen lääninhallituksen tekemä taloudellinen työpajatoiminnan selvitys kertoo, että nykyisellään nuorisotyön kautta tuleva valtionapu tai ESR-projektituki kattaa noin 8%:a työpajatoiminnan kokonaiskustannuksista. ESR-projektituki voi olla joko nuorisotoimen tai työhallinnon myöntämää. Katso liite 3.

Nuorisotyön valtionbudjetissa nuorten työpajatoiminnan kehittämiseen on opetusministeriön vuoden 2003 toiminta- ja taloussuunnitelmassa (TTS) varauduttu 600 000* €:n kasvuun/vuosi jaksolla 2005-2007. Kolmen vuoden kasvu on yhteensä 1 800 000 €:a. Tämä kasvu kattaa osan nykyisen ESR-projektirahoituksen päättymisestä aiheutuvasta rahoitustarpeesta.

Ohessa nuorisotyön momentin 29.99.51. nuorten työpajatoiminnan kehittämiseen osoitettu määräraha vuoden 2003 TTS:n mukaan (kehyksessä kasvua vuosittain 600 000 €:a):

2004	2005	2006	2007
1 408 000 €	2 000 000 €	2 600 000 €	3 200 000 €

Taulukko 4. Lähde: Opetusministeriön Toiminta- ja tuloussuunnitelmasta vuosille 2004 -2007.

Lisäksi opetusministeriö esittää vuosien 2006-2009 TTS:ssä, että nuorisotyön kohdennettua valtionavustusta nuorten työpajatoiminnan kehittämiseen jatkettaisiin vuosina 2008-2009 siten, että määräraha kasvaisi vuosittain 600 000 €:a. Tällöin vuonna 2009 nuorten työpajatoimintaan ja sen kehittämiseen osoitettava nuorisotyön valtionavustus olisi 4,4 M€:a. Opetusministeriön arvion mukaan esitetty vuoden 2009 määrärahataso turvaa työpajojen nuorisotyöllisen toiminnan ja kehittämisen edellyttäen, että seuraavan ohjelmakauden rakennerahastovaroista tuettava työpajatoiminnan kehittäminen säilyy nykyisellä tasolla.

Työryhmä esittää, että seuraavalle rakennerahasto-ohjelmakaudelle 2007-2013 nuorten työpajatoiminnan sisällöllinen kehittäminen ja kehitettyjen käytäntöjen valtavirtaistaminen otetaan yhdeksi tuettavaksi kehittämisalueeksi esimerkiksi sosiaalisen osallisuuden edistämisessä. Tämä järjestely yhdessä nuorisotyön kansallisen tuen kasvattamisen kanssa opetusministeriön Toiminta- ja taloussuunnitelman 2006-2009 mukaisesti turvaisi nykyisen työpajatoiminnan volyymin.

Työryhmä on em. esityksessään ottanut huomioon, että Raha-automaattiyhdistys tukee nuorten työpajatoiminnan kehittämistä vuosittain noin 1 M€:lla. Summa vaihtelee vuosittain haettavista avustuskohdeista ja jaettavissa olevasta kokonaismäärästä riippuen. Opetusministeriön nuorisoyksikkö ja RAY sopivat vuosittain tuettavista projekteista mahdollisen rahoituspäällekkäisyyden poistamiseksi.

---

*Opetusministeriön em. TTS:ssä oleva nuorten työpajatoiminnan kehittämiseen osoitetun kansallisen määrärahan 600 000 €/vuosi -kasvun laskennallisena pohjana on ollut teoria siitä, että jos työpajatoiminnan ylläpitäjät kasvattaisivat osuuttaan valtakunnallisesti vastaavalla summalla, niin se mahdollistaisi vuosittain noin 40 työpajavalmentajan toimen vakinaistamisen. Laskennallinen peruste ei kuitenkaan sido työpajatoiminnan ylläpitäjiä.

8 Nuorten työpajatyöryhmän ehdotukset:

Nuorten työpajatyöryhmä ehdottaa työpajatoiminnan vakinaistamista:

Ehdotus 1: Työpajatoiminta vakinaistetaan asiakaslähtöisenä, poikkihallinnollisena palvelumuotona, jossa tavoitteena on asiakkaan kouluttautumis- ja työllistymisvalmiuksien parantaminen sekä itsenäinen, aktiivinen kansalaisuus ja osallisuus. Työpajatoiminnassa yhdistetään mukana olevien toimialojen erityisosaamista palvelujen tuottamisessa. Vakinaisen toiminnan tulee olla moniammatillista ja sillä tulee olla ohjaus- tai johtoryhmä, jolla on riittävät valtuudet päättää toiminnan kehittämisestä ja strategiasta. Ohjaus- tai johtoryhmässä ovat edustettuina kaikki työpajatoiminnassa mukana olevat yhteistyötä tekevät hallinnonalat ja tahot.

Ehdotus 2: Työpajatoimintaa tuetaan useasta rahoituslähteestä ja työpajatoimintaa ohjataan laadukkaita palveluja tuottavaksi toimijaksi. Esitetty rahoitusmalli rakentuu nuorten työpajojen toiminnasta saatuihin kokemuksiin ja tutkittuun tietoon. Esitetty rahoitusmalli ei edellytä lakimuutoksia, joten mallia voidaan toteuttaa välittömästi. Mallia voidaan toteuttaa myös siten, että työpajatoiminnan ylläpitäjä valitsee vain osan tulolähteistä. Rahoitusmallissa ei ole otettu huomioon työpajan asiakkaiden toimeentulo- kustannuksia, koska ne eivät ole varsinaisen työpajatoiminnan kuluja.

Työpajatoiminnan rahoitus koostuu seuraavista tulonlähteistä:

- työpajatoiminnan ylläpitäjän osuudesta
- työpajatoiminnan myytävien palvelujen osuudesta (a1, 2, 3)
- työpajatoiminnan työn myyntituloista
- nuorten työpajatoimintaan haettavasta, tulosperusteisesta valtionavusta (b) tai
- muista avoimesti haettavista projektirahoituksista.

Työpajan laadukkaita palveluja voivat ostaa eri tahot:

- a1): työministeriö kehittää työhallinnon omia tuotteita ja tukityöllistämistä siten, että ne vastaisivat parhaiten niille asetettuja tavoitteita ja etenkin edistäisivät asiakkaiden

työllistymistä avoimille työmarkkinoille. Julkisia työvoimapalveluja tai -tuotteita täydentäviä palveluita, kuten työpajatoiminnan palvelut, voidaan ostaa lähinnä työvoiman palvelukeskusten kautta.

- a2): kunnan sosiaalitoimi voi ostaa työpajalta sosiaalisen kuntoutuksen palveluja ja kuntouttavan työtoiminnan palveluja. Tulevaisuudessa merkittävä osa palveluista voidaan suunnitella ja toteuttaa yhteistyössä työvoiman palvelukeskuksissa työhallinnon, sosiaalitoimen ja työpajan kanssa. Kunnallinen sosiaalityö on sosiaalihuoltolain mukaista palvelutoimintaa, johon kunta saa normaalilla tavalla sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallista valtionosuutta.
- a3): koulutuksen järjestäjä voi ostaa työpajalta palveluja oppilaalle tai opiskelijalle.
- b) opetusministeriön nuorisotoimi avustaa lääninhallitusten kautta nuoriin kohdistuvaa työpajatoimintaa valtionavulla. Harkinnanvarainen avustus myönnetään tulosperusteisesti vuosittain hakemuksesta työpajatoiminnan ylläpitäjälle.

Ehdotus 3: Nuorten työpajatyöryhmä tekee ehdotuksen opetusministeriön nuorisotoimen harkinnanvaraisen valtionavun myöntämisen kriteereiksi vuosille 2005-06. Ehdotus tehdään vuoden 2004 loppuun mennessä. Lisäksi työryhmä määrittelee työpajatoiminnan vähimmäisvaatimukset vuoden 2005 aikana.

Ehdotus 4: Seuraavalle Euroopan unionin rakennerahastokaudelle 2007-2013 esitetään aktiviteetiksi nuorten sosiaalisen osallisuuden tukemista, jota työtä tehdään mm. nuorten työpajatoiminnassa. Rakennerahastovaroja tulisi voida hyödyntää myös työpajatoiminnan hyvien käytäntöjen levittämiseen niille alueille, joissa niitä ei vielä ole.

Ehdotus 5: Muutetaan nuorisotyön momentin 29.99.51. nimi "Nuorten työpajatoiminnan kehittäminen ja ennaltaehkäisevä huumetyö" muotoon "Nuorten työpajatoiminta ja sen kehittäminen sekä ennaltaehkäisevä huumetyö".

Ehdotus 6: Työryhmä suosittelee, että työpajatoiminnan ylläpitäjä kirjaisi kaikki työpajatoiminnan tulot ja kustannukset siten, että toiminnan kokonaisrahoituksen tarkastelu on mahdollista toiminnan kehittämiseksi ja taloudellisten resurssien arvioimiseksi.

Lähdeluettelo:

Heikkinen, Minna - Leinonen, Tuomas - Paakkunainen, Kari - Pekkala, Terho. 2000

Etsijänuoria, mestareita ja kisällejä. Lex Kainuu Erityistyöpajahankkeeseen kuuluvien Etsijänuoret- ja Mestari-Kisälli -projektien arviointitutkimus. Opetusministeriö, Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja Nro 7/2000.

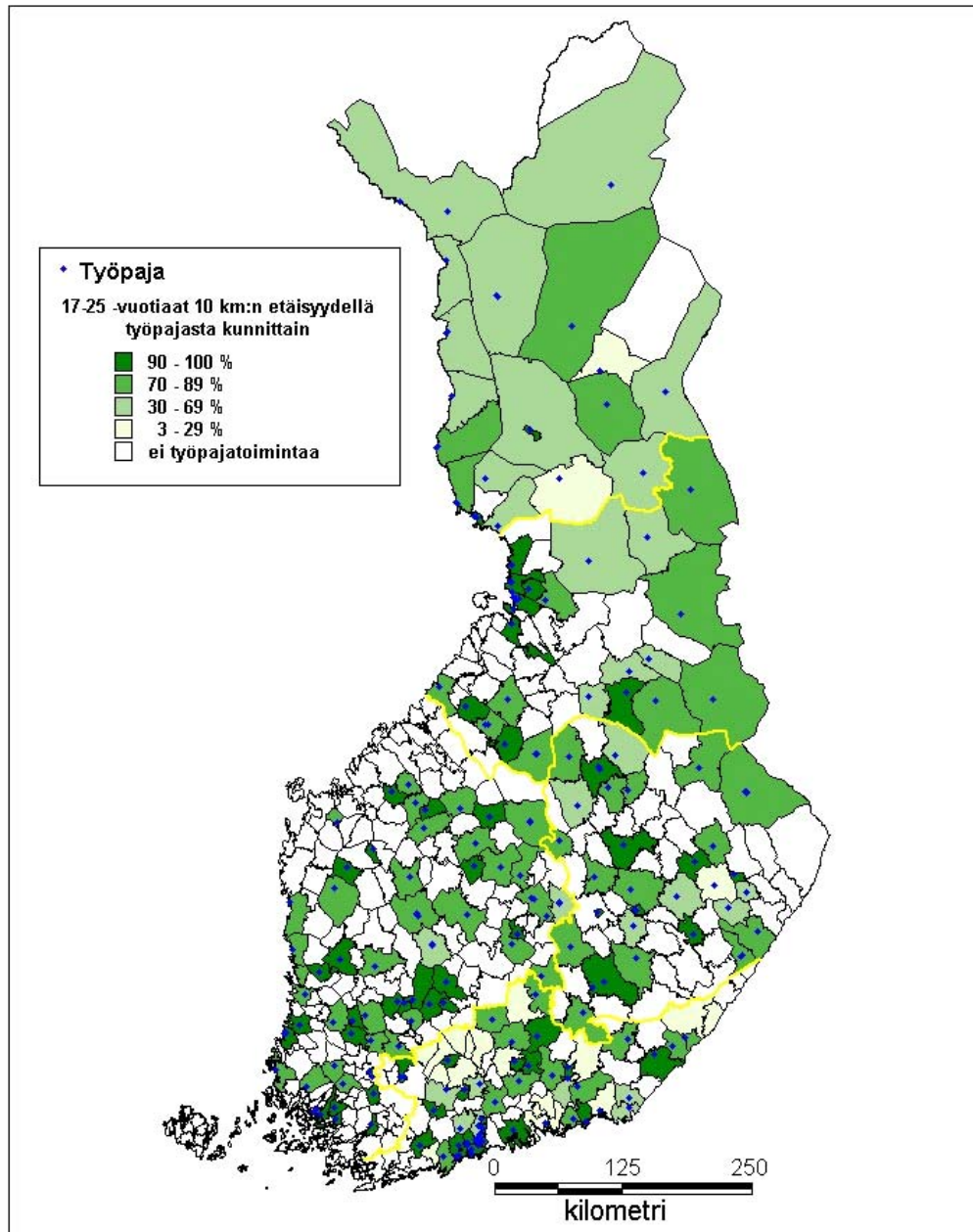
Leinonen, Tuomas - Pekkala, Terho. 2001

Kannattaako työpajatoiminta? Tutkimus työpajojen taloudellisesta ja sosiaalisesta toiminnasta. Opetusministeriö, Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja Nro 12/2001.

Marniemi, Janne - Pekkala, Terho - Virtanen, Petri. 2004

Kuoleman suudelma 1990-luvun työpajatoiminnalle? PAKE suomalaisen työpajatoiminnan kehittämishankkeen loppuraportti. Balanssi Akatemian -julkaisusarja viiden julkaisu. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.

Lähde: Lääninhallituksien peruspalvelut 2002; Sisäasiainministeriön julkaisu
(Kuva tulostettavissa opetusministeriön www-sivuilta värillisenä)

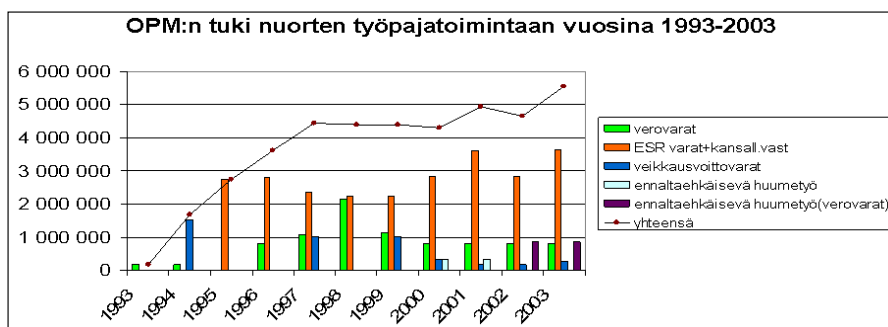

(Kuva tulostettavissa opetusministeriön www-sivuilta värillisenä)

OPETUSMINISTERIÖN TUKI NUORTENTYÖPAJATOIMINTAAN VUOSINA 1993-2003

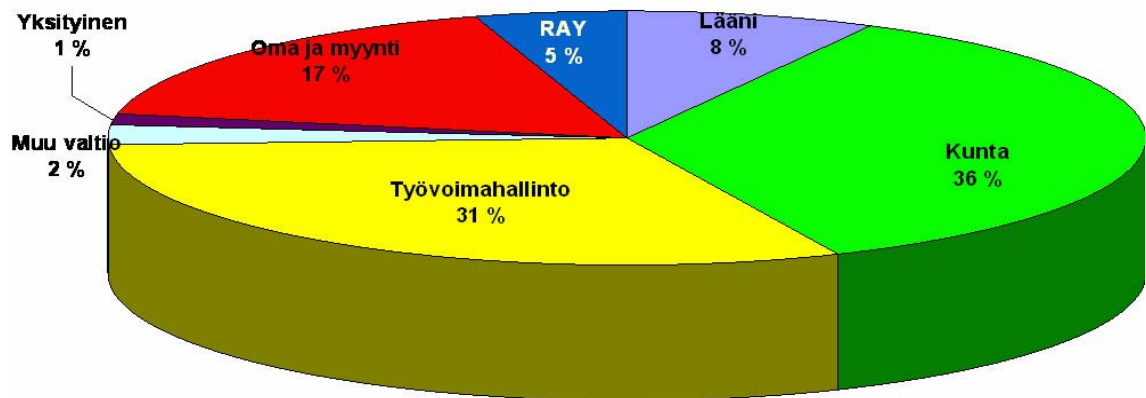
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Verovarot	168 188	168 188	0	807 302	1 059 584	2 152 805	1 143 678	807 302	807 302	808 000	808 000
ESR varat+kansall.vas	0	0	2 749 873	2 808 738	2 371 450	2 236 899	2 236 899	2 829 089	3 622 960	2 846 000	3 648 011
Veikkausvoittovarot	0	1 513 691	0	0	1 009 128	0	1 009 128	336 376	168 188	160 000	258 000
Ennaltaehkäisevä huui	0	0	0	0	0	0	0	336 376	336 376	0	0
Ennaltaehkäisevä huumetyö(verovarot)										840 000	840 000
YHTEENSÄ	168 188	1 681 879	2 749 873	3 616 040	4 440 161	4 389 705	4 389 705	4 309 143	4 934 825	4 654 000	5 554 011

summat euroistettu
(vuoden 1997 veikkausvoittovarot ovat lisäbudjetin varoja)

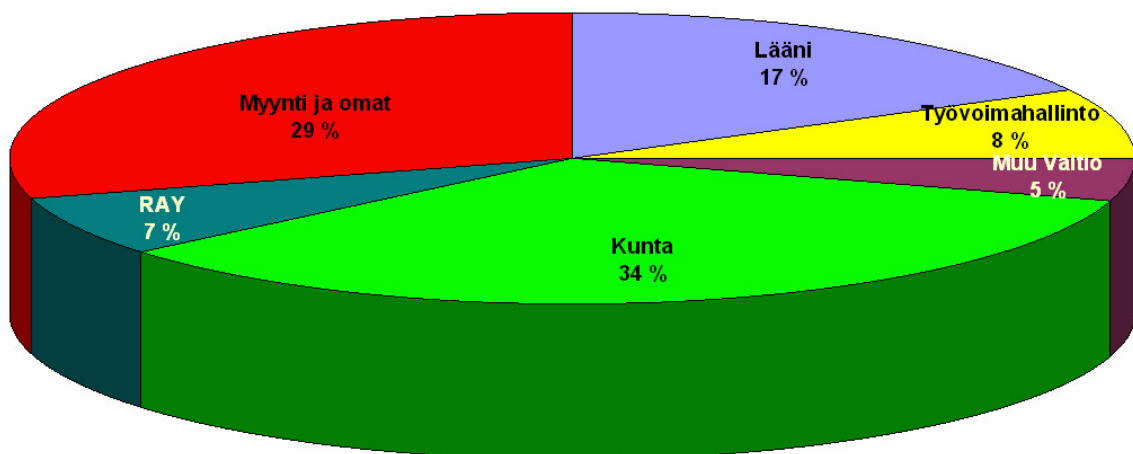
(Kuva tulostettavissa opetusministeriön www-sivuilta värillisenä)

Länsi-Suomen lääninhallituksen raportin kuva nuorten työpajatoiminnan kustannuksien osuuksista

(Kuva tulostettavissa opetusministeriön www-sivuilta värillisenä)

Länsi-Suomen lääninhallituksen raportin kuva nuorten työpajatoiminnan kustannuksien osuuksista

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Julkaisumyynti:

Yliopistopaino

PL 4 (Vuorikatu 3)

00014 Helsingin Yliopisto

puhelin (09) 7010 2369

faksi (09) 7010 2374

books@yopaino.helsinki.fi

www.yliopistopaino.helsinki.fi

Helsinki 2004